

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
GRĀMATVEDĪBAS INSTITŪTS

**PAMATLĪDZEKĻI, TO NOVĒRTĒŠANA UN UZSKAITE
UZŅĒMUMĀ SIA “BSC”**

DIPLOMDARBS

Autors: Evita Smilga
Stud.apl. EkGr 020186
Darba vadītājs: dr.oec.Inga Būmane

RĪGA 2007

ANOTĀCIJA

Diplomdarba temats ir “Pamatlīdzekļi, to novērtēšana un uzskaitē uzņēmumā SIA BSC”.

Uzņēmuma saimnieciskajā darbībā ir ļoti liela nozīme pamatlīdzekļiem. Lielāka daļa uzņēmumu izmanto pamatlīdzekļus un tie piedalās uzņēmuma saimnieciskajā darbībā, kura rezultātā uzņēmums gūsts peļņu.

Darba gaitā teorētiskajā daļā apskatīti pamatlīdzekļu uzskaites teorētiskie aspekti, kuri sastāv no pamatlīdzekļu novērtēšanas, klasifikācija, iegādes uzskaites – finanšu grāmatvedībā un nodokļu vajadzībām -, izslēgšanas uzskaites, pamatlīdzekļu kontrole - inventarizācija.

Praktiskajā daļā autors veic uzņēmuma pamatlīdzekļu uzskaites analīzi – novērtējot pamatlīdzekļu uzskaiti uzņēmumā, mēģinot atrast nepilnības un noteikt to cēloņus, kura rezultātā izteikt secinājumus un priekšlikumus to novēršanai.

Atslēgas vārdi – pamatlīdzekļi, uzskaitē, nolietojums.

SUMMARY

The title of the diploma work is “Estimation and accounting of fixed assets in an enterprise BSC Ltd”.

Fixed assets have a very big importance in economic activities in the enterprise. A lot of enterprises employees fixed assets, because assets take a part of economic activities to derive a profit.

The theoretical aspects of fixed assets accounting are surveyed in the theoretical part and it consists of fixed assets estimation, classification, depreciation – financial accounting and in case of taxes.

In practical part the author carries out the analysis of fixed assets accounting and try to determine the faults and reasons of them, as a result to give the conclusions and make proposals.

Key words – fixed assets, accounting, depreciation.

SATURS

Ievads.....	5
1. Pamatlīdzekļu jēdziens, klasifikācija, novērtēšana un kontrole.....	7

1.1. Pamatlīdzekļi kā uzskaites objekti.....	7
1.1. Pamatlīdzekļu novērtēšana.....	10
1.3. Pamatlīdzekļu kontrole.....	14
2. Pamatlīdzekļu uzskaites prasības.....	20
2.1. Iegādes uzskaitē.....	20
2.2. Eksploatācijas uzskaitē.....	29
2.2.1. Finanšu grāmatvedībā.....	29
2.2.2. Nodokļu vajadzībām.....	40
2.3. Izslēgšanas uzskaitē.....	44
3. Pamatlīdzekļu uzskaites nianse uzņēmuma SIA "BSC".....	47
3.1. Uzņēmuma raksturojums.....	47
3.2. Pamatlīdzekļu uzskaitē.....	52
Secinājumi.....	60
Izmantotā literatūra.....	63
Pielikumi.....	64
1.pielikums. Pamatlīdzekļu saraksts.....	64
2.pielikums. Pamatlīdzekļu pieņemšanas nodošanas akts.....	67
3.pielikums. Pamatlīdzekļu eksploatācijas akts.....	68
4.pielikums. Pamatlīdzekļu uzskaites kartīte.....	69
5.pielikums. Grāmatvedības izziņa.....	70
6.pielikums. Pamatlīdzekļu nolietojums nodokļiem.....	71
7.pielikums. Norakstīšanas akts.....	72

IEVADS

Diplomdarba temats izvēlēts ņemot vērā temata aktualitāti, cik liela nozīme ir pamatlīdzekļiem uzņēmuma saimnieciskajā darbībā. Tas, ka katrā uzņēmumā ir pietiekoša

skaitā tehnika, mašīnas, datori, parastie un mobilie telefoni, dažādas iekārtas, mēbeles un citi, nav uzskatāms par greznību, bet gan nepieciešamību ražošanas procesa nodrošinājumam. Tie uzskatāmi par uzņēmuma pamatlīdzekļiem, ar kā palīdzību uzņēmums nodrošina savu saimniecisko darbību. Ikvienam uzņēmumam galvenais mērķis ir nodrošināt peļņu un turklāt pēc iespējas lielāku. Uzņēmuma pamatlīdzekļu īpatnība ir tā, ka nauda to iegādei tiek tērēta sākumā, to iegādes brīdī, bet iztērētas naudas atgūšana norit pakāpeniski, atkarībā no šo līdzekļu izmantojuma uzņēmuma darbībā. Uzņēmuma vadības uzdevums ir pareizi izrēķināt pamatlīdzekļu iegādē ieguldīto naudas līdzekļu atmaksas procesu visā to izmantošanas laika periodā. Pamatlīdzekļu iegādei iztērētās naudas atgūšana iespējama, vienīgi speciāli iekļaujot aprēķināto nolietojuma summu uzņēmuma izdevumos. Tā kā analizētais uzņēmums SIA "BSC" nodarbojas celtniecības jomā, tad pamatlīdzekļu nolietojums būtiski ietekmē cenas un attiecīgi arī uzņēmuma konkurētspēju.

Diplomdarba mērķis - uz teorētisko un praktisko materiālu pamata izpētīt uzņēmuma SIA "BSC" pamatlīdzekļu uzskaiti, atklāt nepilnības un tā rezultātā izdarīt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus par uzņēmuma SIA "BSC" pamatlīdzekļu uzskaites uzlabošanu.

Pamatojoties uz diplomdarba mērķi, tiek izvirzīti sekojoši risināmie **uzdevumi**:

1. izpētīt pamatlīdzekļu būtību un saturu;
2. raksturot pamatlīdzekļu uzskaites organizāciju un dokumentāciju teorētiskā aspektā;
3. izpētīt praktiskos materiālus par pamatlīdzekļu uzskaiti uzņēmumā SIA "BSC";
4. teorētisko un praktisko materiālu bāzes izstrādāt priekšlikumus par pamatlīdzekļu uzskaites uzlabošanu uzņēmumā.

Darba uzbūve tiek veidota tā, lai būtu vieglāk un saprotamāk izprast darba tematu – pamatlīdzekļus, to novērtēšanu un uzskaiti uzņēmumā SIA "BSC". Pamatlīdzekļu uzskaitē darbā tiks apskatīta trīs aspektos:

Pirmajā nodaļā tiek apskatīta un novērtēta teorētiskā informācija par pamatlīdzekļu jēdzienu, kas vispār ir pamatlīdzeklis, to sastāvu klasifikācija, kā arī pamatlīdzekļu novērtējums un to kontrole un inventarizācija. Inventarizācijā tiek apskatīti pasākumi, kas tiek veikti pirms inventarizācijas, pasākumi inventarizācijas laikā, kā arī pasākumi, kas tiek veikti pēc inventarizācijas.

Otrajā nodaļā tiek raksturotas pamatlīdzekļu uzskaites prasības trijās daļās iegādes uzskaitē, ekspluatācijas uzskaitē un izslēgšanas uzskaitē. Ekspluatācijas uzskaitē tiek aplūkota kā finanšu grāmatvedībā, tā arī nodokļu vajadzībām. Tiek aprakstītas un parādītas pēc kādām metodēm rēķina pamatlīdzekļu nolietojumu.

Trešajā nodaļā tiek analizēts uzņēmums, kā tiek veikta pamatlīdzekļu uzskaitē konkrētā uzņēmumā.

Darbā tiks izmantota teorētisko materiālu bāze, uz kuras pamata tiks apskatīta uzņēmuma pamatlīdzekļu uzskaitē. Un balstoties uz šo tiks izdarīti secinājumi un izteikti priekšlikumi.

Diplomdarba pētījuma periods ir no 2001.gada līdz 2006. gadam. Pētījumu periods izvēlēts izmantojot pamatlīdzekļu sarakstus, kas ir pieejami no uzņēmuma dibināšanas brīža.

Lai veiktu šī darba izvirzītos uzdevumus, tiek izmantota Latvijas Republikas likumdošanas akti, speciālā literatūra, preses izdevumi un uzņēmuma SIA "BSC" materiāli.

1. PAMATLĪDZEKĻU JĒDZIENS, KLASIFIKĀCIJA, NOVĒRTĒŠANA UN KONTROLE

1.1. Pamatlīdzekļi kā uzskaites objekti

Ekonomiskajā literatūrā ir atrodamas šādas definīcijas, kas attiecas uz pamatlīdzekļu objektiem.

Saimnieciskie līdzekļi (aktīvi) ir resursi, kurus uzņēmums ieguvis savā īpašumā vai valdījumā ar nodomu, ka tie dos turpmāku labumu. Līdzekļus atkarībā no tā, cik ilgi tie tiek izmantoti labumu gūšanai, iedala:

- ✓ Ilgtermiņa ieguldījumi,
- ✓ Apgrozāmie līdzekļi. [10,7]

Ilgtermiņa ieguldījumi ir līdzekļi, kas paredzēti ilgstošai lietošanai vai ieguldīti ilglietojamā īpašumā. To izmantošana uzņēmuma saimnieciskajā darbībā ilgst vairākus gadus. Šo līdzekļu vērtību saimnieciskās darbības izmaksās iekļauj pa daļām, atbilstoši lietderīgās izmantošanas laikam.

Ilgtermiņa ieguldījumi grāmatvedībā dalās pēc to formas:

- ✓ Nemateriālie ieguldījumi,
- ✓ Pamatlīdzekļi,
- ✓ Ieguldījuma īpašumi,
- ✓ Bioloģiskie aktīvi,
- ✓ Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi. [2,10]

Katram ilgtermiņa ieguldījumu postenim bilancē vai pielikumā ir jāietver šāda informācija:

- 1) Iegādes cena vai ražošanas izmaksa atbilstoši iepriekšējā gada bilancei.
- 2) Palielinājumi, ieskaitot uzlabojumus pārskata gadā.
- 3) Likvidācija pārskata gadā sākotnējā vērtībā.
- 4) Jebkura pārvietošana no posteņa uz posteni pārskata gadā.
- 5) Pārvērtēšana pārskata gadā.
- 6) Kopējā pārvērtēšanas summa līdz bilances datumam.
- 7) Nolietojums un vērtības norakstīšana pārskata gadā.
- 8) Iepriekšējo gadu nolietojuma un vērtības norakstīšanas korektūras, ieskaitot likvidēto un no darbības izņemot līdzekļu nolietojums un vērtības norakstīšanas korektūras.
- 9) Kopējais nolietojums un vērtības norakstīšana līdz bilances datumam, ieskaitot 7. un 8. punktā norādīto. [2,16]

Pamatlīdzekļi ir materiālie aktīvi, kurus uzņēmums tur, lai izmantotu preču ražošanai, pakalpojumu sniegšanai, iznomāšanai vai administratīvām vajadzībām un kurus tas plāno izmantot ilgāk nekā vienu gadu, un kuri nav iegādāti pārdošanai. [7,6]

Iznomāšana nozīmē, ka uzņēmums iznomā sev piederošu ēku vai zemi kādai citai personai vai uzņēmumam uz noteiktu laiku.

Ieguldījuma īpašumi ir īpašumi (zeme vai ēka vai ēkas daļa, vai abi), kurus tur (īpašnieks saskaņā ar finanšu nomu), lai nopelnītu nomas maksu vai kapitāla vērtības palielināšanai, vai abos nolūkos nevis:

- ✓ lietošanai preču ražošanā vai pakalpojumu sniegšanā, vai administratīvā nolūkā,
- ✓ pārdošanai parastās uzņēmējdarbības gaitā.[9,5]

Ieguldījumu īpašums ir:

- ✓ Zeme, kuru tur ilgtermiņa kapitāla vērtības palielināšanai, nevis īstermiņa pārdošanai parastās uzņēmējdarbības gaitā.
- ✓ Zeme, kuru tur pašlaik nenoteiktai turpmākai lietošanai (ja uzņēmums nav noteicis, kas tas lietos zemi kā īpašnieka izmantotu īpašumu vai īstermiņa pārdošanai parastās uzņēmējdarbības gaitā, tiek uzskatīts, ka zemi tur kapitāla vērtības palielināšanai).
- ✓ Ēka, kura pieder pārskatus sniedzējam uzņēmumam (vai kuru pārskatus sniedzējs uzņēmums nomā saskaņā ar finanšu nomu) un kuru tas iznomā saskaņā ar vienu vai vairākām operatīvajām nomām.
- ✓ Ēka, kura ir brīva, bet kuru tur iznomāšanai saskaņā ar vienu vai vairākām operatīvajām nomām. [9,8]

Pamatlīdzekļu postenis jāatzīst par aktīvu tad, ja tas atbilst aktīva definīcijai un:

- ✓ Pastāv liela varbūtība, ka aktīvs to īpašniekam nākotnē radīs ekonomiskos labumus.
- ✓ Var ticami aprēķināt aktīva izmaksas.
- ✓ Tā lietderīgās lietošanas laiks ir ilgāks par vienu gadu. [15,14]

Pārlicība par nākotnes ekonomisko labumu ieplūdi uzņēmumā, izmantojot iegādātos pamatlīdzekļus, parasti rodas tad, kad uzņēmums ir saņēmis vai izveidojis pamatlīdzekļus, ir uzņēmies par tiem saistītos riskus. Otra atzīšanas pazīme parasti tiek izpildīta uzreiz, aktīvu pārkot, jo tās izmaksas ir pirkuma cena un citas uz iegādi tieši attiecināmās izmaksas.

Atbilstoši Gada pārskata likumam vairākas pamatlīdzekļu kategorijas var iekļaut vienā finanšu pārskata bilances postenī. Likuma 10.pants nosaka, ka bilancē pamatlīdzekļi tiek klasificēti un atspoguļoti šādā kārtībā:

1. Zemes gabali, ēkas, būves un ilggadīgie stādījumi,
2. Ilgtermiņa ieguldījumi nomātajos pamatlīdzekļos,
3. Iekārtas un mašīnas,
4. Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs,
5. Pamatlīdzekļu izveidošana un nepabeigto celtniecības objektu izmaksas,
6. Avansa maksājumi par pamatlīdzekļiem.

Gada pārskata likuma 6. pants nosaka to, ka 10. pantā uzrādītos pamatlīdzekļus (apzīmētus ar arābu cipariem) var sadalīt vēl sīkāk, ja to prasa sabiedrības īpatnības. Turklāt ar šiem cipariem apzīmētus jaunus posteņus var pievienot, ja to saturs nav ietverts kādā jau esošā postenī [2,6]. Ar arābu cipariem apzīmētos posteņus var apvienot, ja to summas ir nenozīmīgas vai šāds apvienojums rada lielāku skaidrību. Apvienotie posteņi ir jādetalizē pielikumā.

Piemēram, iekārtas un mašīnas:

- Vieglās automašīnas,
- Kravas automašīnas,
- Autobusi,
- Piekabes.

Nomātos pamatlīdzekļus, uz kuriem uzņēmumam ir nomas līgumā paredzētās tiesības, īpaši noteiktos apstākļos nomnieks uzskaita līdzīgi pašu īpašumā esošiem pamatlīdzekļiem, (ja noslēgtais nomas līgums paredz visu risku un visu iespējamo ieguvumu sakarā ar pamatlīdzekļu īpašuma tiesībām nodošanu nomniekam līgumā noteiktā ilgā laika periodā, kuram izbeidzoties, nomnieks var iegūt nomātos pamatlīdzekļus savā īpašumā). Citos nomas līguma un visos īres līguma gadījumos iznomātie (izīrētie) pamatlīdzekļi paliek iznomātāja (izīrētāja) bilancē.

Īpaša uzmanība jāpievērš tādu pamatlīdzekļu atzīšanai, kuri ir saņemti, pamatojoties uz nomas līguma. Saņemot nomā pamatlīdzekli, uz kuru nomas perioda beigās tiks nodotas īpašuma tiesības (finanšu noma), nomnieks šo objektu uzskaita kā sev piederošu, turpretī operatīvās nomas gadījumā nomnieks saņemot aktīvu savā bilancē neatspoguļo. Pamatojoties šādai darbījumu uzskaiti ir tā ekonomiskās būtības prioritāte pār juridisko formu, jo nomas ņēmējs saņems visu ar aktīvu saistīto atbildību un uzņemas visus riskus. Tomēr ne vienmēr operatīvajā nomā saņemto pamatlīdzekli nomas ņēmējs neatzīst savā bilancē. [15,4]

Katram uzņēmumam ir tiesības izstrādāt savu pamatlīdzekļu uzskaites kārtību un noteikt nolietojuma (amortizācijas) aprēķināšanas politiku. Izstrādājot pamatlīdzekļu uzskaiti ir jāņem vērā daži noteikumi:

- Izstrādes pamatā jābūt Latvijas Republikas likumiem uzskaites un nodokļu jautājumos, grāmatvedības kārtošanas vispārīgajiem principiem un izraudzītajai uzskaites metodikai.
- Visu pamatlīdzekļu objektu kustības jāapstiprina ar attaisnojuma dokumentiem.
- Pamatojoties uz pareizi noformētiem dokumentiem, tiek atvērts katra pamatlīdzekļu objekta uzskaites reģistrs.

Pieņemot uzskaitē pamatlīdzekļus, jāievēro šādi noteikumi:

- To izmantošana uzņēmuma darbībā, ieskaitot pārvaldes vajadzības.
- To izmantošana ilgu laika periodu – derīgās lietošanas laiks ir vairāk nekā viens gads.
- Uzņēmums neparedz iegādāto pamatlīdzekļu pārdošanu tālāk.
- To spēja dot uzņēmumam ekonomisku labumu – ienākumus nākotnē.

1.2. Pamatlīdzekļu novērtēšana

Pamatlīdzekļu novērtēšana ir objekta vērtības izteiksmes naudā noteiktā brīdī. Pamatlīdzekļu novērtēšanu nosaka Latvija Republikas Gada pārskata likums.

Pamatlīdzekļus finanšu grāmatvedībā atzīst iegādes vērtībā, kura ir naudā vai tās ekvivalentos samaksātā summa vai aktīva iegādei izdotās atlīdzības patiesā vērtība laikā, kad pamatlīdzeklis tika iegādāts vai radīts. Šī vērtība ietver izmaksas, kas bijušas nepieciešamas pamatlīdzekļa iegādei vai izveidei, kā arī kapitālās izmaksas, kas veiktas vēlākos periodos.

Katrs pamatlīdzeklis ir patstāvīgs uzņēmuma uzskaites objekts, kuram obligāti jāizdala – sākotnējo vai atjaunoto uzskaites vērtību, uzkrātā nolietojumu, bilances vai atlikušo vērtību, nolietojuma metodi, nolietojuma normu. Dažreiz pamatlīdzeklim izdala likvidācijas vērtību un attiecīgi objekta nolietojuma vērtību.

Pamatlīdzekļu uzskaites vērtība – tā ir vērtību summa par kādu aktīvs tiek atzīts bilancē atskaitot jebkādu uzkrāto nolietojumu un uzkrātos zaudējumus no vērtības samazināšanās. [13,33] Uzskaites vērtība iedalās:

- ✓ Sākotnējā uzskaites vērtība – vērtība, kura ir vienāda ar dotā objekta iegādes cenu vai tā izveidošanas vērtību. To arī sauc par pamatlīdzekļu pašizmaksu,
- ✓ Atjaunotā uzskaites vērtība – vērtība, kura ir vienāda ar dotā uzskaites objekta jauno vērtību pēc tā kapitālremonta, vai arī pēc tā pārcenošanas.

Pamatlīdzekļu iegādes vērtība – samaksātā naudas vai tās ekvivalentu summa vai aktīva iegādei izlietotās atlīdzības patiesā vērtība laikā, kad aktīvs tika iegādāts vai radīts. [7,6]

Patiesā vērtība – ir naudas summa, par kādu aktīvu iespējams apmainīt starp labi informētām, savstarpēji ieinteresētām un nesaistītām pusēm. [15,17]

Pamatlīdzekļu iegādes izmaksās ietver to pirkšanas cenu (izslēdzot visa veida atlaides), muitas nodokļus (nodevas) un citus ar pirkumu saistītos neatlīdzināmos nodokļus, kā arī visas pēc tam ar šo objektu tieši saistītās izmaksas līdz tā nodošanai ekspluatācijā.

Pie saistītajām izmaksām pieder:

- Ekspluatācijas vietas sagatavošana un aprīkošana.
- Objekta piegādāšana un tā saņemšanas izdevumi.
- Speciālistu algas un sociālās apdrošināšanas iemaksas, ja šo speciālistu darbs tiešā veidā bijis saistīts ar izveidojamo objektu.
- Tehnoloģisko iekārtu ekspluatācijas uzsākšanas izmēģinājumu izmaksas, atskaitot ieņēmumus no izmēģinājumu saražoto preču pārdošanas.
- Profesionālo pakalpojumu izmaksas.

Pamatlīdzekļu vērtībā netiek iekļautas šādas izmaksas:

- Ar jaunas ražotnes vai struktūrvienības izveidi saistītās plānošanas, izpētes un tamlīdzīgas izmaksas.
- Jauna produkta vai pakalpojuma veida ieviešanas izmaksas, ieskaitot reklāmas un popularizēšanas izmaksas.
- Izmaksas, kas saistītas ar jaunas uzņēmējdarbības vides vai klientu grupas apgūšanu, ieskaitot arī darbinieku apmācības izmaksas.
- Administrācijas un citas vispārējās netiešās izmaksas. [7,22]

Pašu izgatavotajiem pamatlīdzekļiem sākotnējo vērtība veido celtniecības izdevumi līdz objekta nodošanai ekspluatācijā: projektēšana, celtniecības vietas sagatavošana, izlietoto materiālu vērtība, celtniecībā saņemtā aizņēmuma procenti, kuri nomaksāti līdz objekta nodošanai ekspluatācijā, citi izdevumi, kas tieši saistīti ar objekta celtniecību un sagatavošanu nodošanai ekspluatācijā.

Pamatlīdzekļu sākotnējā vērtībā nedrīkst iekļaut administrācijas izmaksas un nelietderīgās izmaksas, kuras radušās būvējot pamatlīdzekļus. Sākotnējā vērtībā neiekļauj arī iekārtu palaišanas un izmēģinājumu izmaksas.

Tehnoloģiskās iekārtas palaišanas un izmēģinājuma produkcija izmaksas var būt pamatlīdzekļu iegādes vai ražošanas izmaksu sastāvā tikai tajos gadījumos, kad tās nepieciešamas sakarā ar pamatlīdzekļu nodošanu ekspluatācijā.

Pamatlīdzekļu objektam, kurš iegādāts nomā ar izpirkuma tiesībām, drīkst iegādes vērtībā iekļaut arī līguma noformēšanas izdevumus un līdz objekta nodošanai ekspluatācijā samaksātos nomas ar izpirkuma tiesībām procentus. Gada pārskata likuma 26. pants nosaka, ka pamatlīdzekļu izveidošanai saņemto aizņēmumu procentus par periodu līdz objekta pieņemšanai ekspluatācijā var iekļaut jaunizveidotā objekta pašizmaksā. Arī Latvijas Grāmatvedības standartā „Pamatlīdzekļi” ir noteikts, ka pamatlīdzekļu izveidošanai izmantoto aizņēmuma procentus var iekļaut jaunizveidotā pamatlīdzekļu pašizmaksā.

Pēc pamatlīdzekļu iegādes (izveidošanas) ar konkrēto pamatlīdzekli saistītās turpmākās izmaksas jāpievieno tā sākotnējai vērtībai tajos gadījumos, kad veikta rekonstrukcija, atjaunošana vai uzlabojumi, kuru rezultātā mainās esošā pamatlīdzekļa ekonomiskie parametri salīdzinājumā ar sākotnējiem rādītājiem:

- Palielinās pamatlīdzekļa derīgās lietošanas laiks.
- Palielinās jauda, ietilpība un citas spējas.
- Būtiski uzlabojas izlaižamās produkcijas kvalitāte vai arī samazinās ražošanas izdevumi.

Ja iegādāti un ekspluatācijā nodoti lietoti pamatlīdzekļi, kurus paredzētam mērķim var izmantot tikai pēc rekonstrukcijas, uzlabošanas vai atjaunošanas, izdarītas izmaksas jāpievieno pamatlīdzekļu iegādes objektu sākotnējai uzskaites vērtībai tādā apmēra, lai objekta atlikusī vērtība pēc izmaksu pievienošanas nepārsniegtu tā aizvietošanai nepieciešamo līdzekļu summu. Rekonstrukcijas, uzlabošanas vai atjaunošanas izmaksas var norakstīt – amortizēt uzlaboto pamatlīdzekļu derīgās lietošanas laikā vai arī citā no tā atšķirīgā laikā, ja tam ir noteikts pamatojums. Pamatlīdzekļu remonta un citi izdevumi, kas saistīti ar to uzturēšanu kārtībā vai saglabāšanu, jānoraksta tajā pārskata periodā, kurā tie radusies, izņemot tos gadījumus, ja izdevumi ir relatīvi lieli salīdzinājumā ar parastajām pamatlīdzekļu uzturēšanas vai saglabāšanas izmaksām un no remonta gūtais ekonomiskais guvums saistās ar vairākiem pārskata periodiem.

Izmaksu iekļaušanu pamatlīdzekļu vērtībā pārtrauc brīdi, kad pamatlīdzeklis ir nodots ekspluatācijā – pamatlīdzeklis var uzsākt darbību, kādu paredzējusi uzņēmuma vadība. Turpmākās izmaksas, kas saistītas ar pamatlīdzekļa izmantošanu vai turpmāk pārvietošanu, neiekļauj pamatlīdzekļu vērtībā.

Pamatlīdzekļu atlikusī vērtība – neto summa, kuru uzņēmums plāno iegūt par aktīvu tā izslēgšanas brīdī, atskaitot paredzamās izmaksas. [14,33] Tātad pamatlīdzekļu atlikusī vērtība ir starpība starp sākotnējo vērtību un visā ekspluatācijās laikā aprēķināto nolietojumu.

Uzkrātais nolietojums – tā ir nolietojuma summa, kas uzskaitīta par visiem pamatlīdzekļu pastāvēšanas un izmantošanas gadiem uzņēmumā. Šī summa parāda objekta

pamatlīdzekļu uzskaitītās vērtības norakstīto daļu uzņēmuma izdevumos. Tā ir atkarīga no izmantotā nolietojuma veida un nolietojuma normas. Uzņēmuma uzskaitē, lai atainotu uzkrātā nolietojuma summu, tiek izmantots īpašs konts 129. – pamatlīdzekļu uzkrātais nolietojums.

Pamatlīdzekļu fiziskais nolietojums – tā ir tāda parādība, kad dotais uzskaites objekts nevar tikt izmantots pēc savas tiešās nozīmes tādēļ, ka manta fiziski nolietojas. Fiziskajam nolietojumam nav tiešas saistības ar nolietojuma summu, kas uzkrājusies uzņēmuma uzskaitē par doto objektu. [17,8]

Pamatlīdzekļu morālais nolietojums – tā ir tāda parādība, kad dotais uzskaites objekts pēc savām tehniski ekonomiskajām īpašībām vairs neatbilst tā lietošanas vai uzņēmuma vajadzības noteikumiem. [17,9]

Pamatlīdzekļu tirgus vērtība – tā ir pamatlīdzekļu novērtētā vērtība, kas jau atrodas uzņēmuma uzskaitē. Tirgus vērtības noteikšana notiek balstoties uz lietas izskata, tās tehniskajiem parametriem un citiem rādītājiem. Tāda novērtēšana tiek veikta pirms pamatlīdzekļu pārdošanas, uzņēmumam vēloties veikt objekta uzskaites vērtības pārvērtēšanu. [17,9]

Pamatlīdzekļu likvidācijas vērtība – aplēstā vērtība, kuru uzņēmums varētu iegūt, pārdodot pamatlīdzekli tā lietderīgās lietošanas laika beigās un no kuras atskaitītas gaidāmās atsavināšanas izmaksas. [7,6]

Pamatlīdzekļu nolietojuma vērtība – tā ir tā pamatlīdzekļu uzskaitītās (sākotnējās) vērtības daļa, kura pa daļām nolietojuma veidā tiek norakstīta uzņēmuma kārtējos izdevumos. Tā var sakrist ar objekta uzskaitīto vērtību un var būt mazāka par to. [17,9]

Derīgās lietošanas laiks ir laika periods, kura gaitā pamatlīdzekļu objekta izmantošana dod ienākumus uzņēmumam. Paredzamo derīgās lietošanas laiku nosaka gados un to var izdarīt uzņēmuma vadītājs. Nosakot šo rādītāju ir jāņem vērā informācija: pašreizējais objekta stāvoklis, remontu periodiskums, vietējie laika apstākļi, morālā nolietojuma iespēja un citi faktori, kas ietekmē objekta kalpošanas termiņus.

1.3. Pamatlīdzekļu kontrole

Pamatlīdzekļu kontrole par to izmantošanu uzņēmuma mērķiem un saglabāšanu ir viens no uzņēmuma iekšējās kontroles sistēmas mērķiem un kopā ar finanšu uzskaites precizitātes un ticamības nodrošināšanu veido grāmatvedības uzskaites kontroli.

Grāmatvedības uzskaites kontroli raksturo daži uzdevumi:

- Katram saimnieciskam darījumam ir jānotiek ar uzņēmuma vadītāja atļauju.
- Katrs saimnieciskais darījums grāmatvedībā tiek uzskaitīts korekti atbilstoši grāmatvedības uzskaites politikai.
- Iekšējai kontrolē jāgādā, lai rīcība ar uzņēmuma īpašumu būtu iespējama tikai ar uzņēmuma vadītāja atļauju.
- Esošajam īpašuma un kredītsaistībām jāatbilst grāmatvedības reģistros atspoguļotajai informācijai.

Ārējais revidents veicot gada pārskata pārbaudi, kontrolē grāmatvedības uzskaiti, lai varētu pārbaudīt vai uzņēmums ievēro izstrādātas kontroles procedūras.

Par iekšējās kontroles sistēmas pamatprincipu tiek uzskatīts darbinieku pienākumu dalīšanas princips. Tieši šā principa ievērošana nepieļauj vai samazina iespēju darbiniekiem, savstarpēji vienojoties, savtīgos nolūkos radīt uzņēmumam zaudējumus. Darba pienākumu pamatnoteikumi ir šādi:

- Pienākumi jāsadala tā, lai neviens uzņēmuma darbinieks nevarētu gūt sev personīgu labumu.
- Neviena izpildāmā darbība nedrīkst palikt nekontrolēta. [15,97]

Pienākumus sadala, ievērojot, ka jebkura saimnieciskā darījumu norisi var iedalīt četros posmos:

- 1) Pilnvarojot, dot atļauju veikt saimniecisko darījumu.
- 2) Apstrādāt – izpildīt saimniecisko darījumu.
- 3) Pārzināt īpašumu, krājumus, materiālos labumus, kas saistīti ar veicam darījumu.
- 4) Iegrāmatot notikušo darījumu.

Šie visi posmi nedrīkst būt uzticēti vienai personai. Uzņēmuma iekšējās kontroles sistēmai ir jāizstrādā metodika, kā tiek sadalīti veicamie darbi starp darbiniekiem. Tas ir ļoti svarīgas, tad, ja uzņēmumā ir ļoti mazs darbinieku skaits. Mazos uzņēmumos jāievēro vismaz minimālā prasības:

- Nevienai personai nedrīkst būt rīkojums izpildīt citu darbu, par kuru ir atbildīgs kāds cits darbinieks.
- Uzņēmuma ir nepieciešams atdalīt fiziskā īpašuma pārvaldīšanu un grāmatvedības kārtošānu.
- Operatīvās atbildības un uzskaites atdalīšana.

Lai novērstu uzņēmuma īpašuma un informācijas zudumu iespējas, iekšējās kontroles sistēmas procedūras jāievieš lielākajos uzņēmumos, kurus vadītāji vieni paši nespēj pārzināt un sekmīgi vadīt. Turpretī mazajos uzņēmumos tā likumīgie pārstāvji spēj uzraudzīt visus notiekošos procesus. Tāpēc tajos ir nepieciešams nodrošināt tikai atsevišķas iekšējās kontroles

sistēmas procedūras, piemēram, katrā uzņēmumā ir jābūt izstrādātām dokumentu apgrozības shēmām vai aprakstiem, kā to prasa MK noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizēšanu. Nav nepieciešams komplicēts aprakstu vai shēmu noformējums vai saturs, pietiek, ja tajos ir iekļauta informācija par dokumentu pārbaudes un apstrādes secību, izpildes termiņiem, izpildītājiem, uzņēmumā sagatavoto attaisnojuma dokumentu eksemplāru skaitu un glabāšanas vietu.

Lai pārliccinātos par uzņēmuma pareizu pamatlīdzekļu uzskaiti, to regulāri pārbauda ar inventarizācijas palīdzību. Jāizvērtē vismaz vienreiz gadā, lai noteiktu to faktisko daudzumu un vērtību, koriģējot starpību starp inventarizācijas rezultātiem un finanšu grāmatvedības datiem. Informācija nepieciešama, lai varētu sastādīt gada pārskatu, kā arī, lai sniegtu patiesu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma līdzekļiem.

Pamatlīdzekļu inventarizāciju var iedalīt trīs posmos:

- 1) pamatlīdzekļu saskaitīšana noteiktā datumā un to kvalitatīvā stāvokļa izmaiņu un tālāks izmantošanas saimnieciskajā darbībā noteikšana, ņemot vērā pamatlīdzekļu morālo vai tehniskos novecošanos un citus apstākļus.
- 2) Iegūtās informācijas salīdzināšana ar grāmatvedības uzskaites datiem.
- 3) Dokumentu sagatavošana par atklātajām starpībām un saskaņā ar uzņēmuma vadības pieņemtajiem lēmumiem atbilstošu izmaiņu veikšana grāmatvedības reģistros. [15,99]

Uzņēmuma vadītājs ir atbildīgs par inventarizācijām uzņēmumā. Uzņēmuma vadītājs izveido inventarizācijas komisijas atsevišķu objektu inventarizēšanai. [5,51] Tiek izveidota inventarizācijas komisija un pēc ieceļ komisijas priekšsēdētāju.

Veidojot komisijas sastāvu ir jāievēro sekojoši noteikumi:

- Tajā jābūt darbiniekam, kuru ikdienas pienākumi nav saistīti ar konkrētā objekta lietošanu, kuri nav atbildīgi par tā uzskaiti, izmantošanu un kontroli.
- Tajā jābūt darbiniekam, kas var palīdzēt identificēt pamatlīdzekļus, īpaši svarīgi tas ir attiecībā uz datortehnikas inventarizāciju.
- Nepieciešamības gadījumā jāpiesaista speciālisti, kuri var rakstiski iesniegt inventarizācijas komisijai izziņu par konkrēto pamatlīdzekļu tehnisko stāvokli un raksturojumu, ko pievieno inventarizācijas sarakstiem.

Komisija sastāv no inventarizācijas priekšsēdētāja un inventarizācijas komisijas locekļiem (ne mazāk kā divi).

Inventarizācijas komisijas tiesības:

- Pārbauda pirmuzskaites un pārskatu dokumentus.

- Pieprasa, lai atbildīgās personas uzrāda visas to atbildīgajā glabāšanā esošās vērtības, novēršot to iespējamu slēpšanu.
- Iesniedz priekšlikumus vērtību pieņemšanas, glabāšanas un izsniegšanas uzlabošanai, kā arī uzskaites un vērtību saglabāšanas kontrolei.
- Pieprasa, lai pie materiālās atbildības tiktu saukti vainīgie darbinieki, kuri piekļuvuši vērtību iztrūkumus vai kvalitātes pasliktināšanos. [12,3]

Inventarizācijas komisija atbild par:

- Inventarizācijas savlaicīgo norisi.
- Pārbaudāmo vērtību datu pilnīgu un precīzu ierakstīšanu sarakstos pēc to faktiskajiem atlikumiem dabā.
- Inventarizācijas materiālu pareizu noformēšanu, kā tas noteikts šajā nolikumā.
- To vērtību pareizu noformēšanu, kuras saņem vai izsniedz inventarizācijas laikā. [12,3]

Līdz inventarizācijas dienai ir jābūt pabeigtai visu attaisnojuma dokumentu apstrādei, izdarītiem attiecīgajiem ierakstiem analītiskās uzskaites reģistros un aprēķinātiem atlikumiem. [5,55]

Pirms inventarizācijas veikšanas. Inventarizācijas koordinators ar pārējiem komisijas locekļiem pārruna inventarizācijas instrukciju un noskaidro, kā jārikojas konkrētajās situācijās.

Jāiepazīstas ar inventarizācijas objektu un inventarizācijas instrukciju, kā arī sastāda inventarizācijas plānu. [5,56] Koordinators ieceļ atbildīgo personu, kurš būs atbildīgs par marķējuma sagatavošanu un iesniedz to komisijas priekšsēdētājam. Marķējumi inventarizācijas komisijai tiek izsniegti pret parakstu. Ja ir vairākas komisijas, tad katram komisijas priekšsēdētājam pirms inventarizācijas ir jāiegūst informācija par pamatlīdzekļu aptuveno skaitu, lai saņemtu pietiekamu marķējuma skaitu. Marķējumiem ir savs kārtas numurs un atbildīgā persona tos atzīmē jau iepriekš sagatavotā un apzīmogatā veidlapā. Visām inventarizācijas komisijām ir jāizmanto vienādi inventarizācijas saraksti un marķējumi. Komisijas priekšsēdētājam ir pienākums sekot marķējuma izmantošanai. Ja visi marķējumi netika izmantoti, tad atpakaļ ir jāiesniedz neizmantoto marķējumu saraksts. Inventarizācijas koordinators jānodrošina, lai inventarizācijas sarakstu kopija pēc inventarizācijas pabeigšanas tiktu iesniegtas uzņēmuma revidentam.

Pamatlīdzekļu sarakstos grupē atbilstoši grupējuma finanšu grāmatvedības uzskaitē, un, ja nepieciešams, pamatlīdzekļu grupas var iedalīt sīkāk apakšgrupās.

Atsevišķi inventarizācijas saraksti tiek veidoti tiem pamatlīdzekļiem, kas

- Nav uzņēmuma īpašumā (nomāti, pieņemti atbildīgā glabāšanā), tos grupē atsevišķos sarakstos atbilstoši konkrētam īpašniekam.
- Nodoti nomā, norādot nomu apstiprinošus dokumentus.
- Netiek izmantoti saimnieciskā darbībā.

Inventarizācijas veikšana.

Inventarizācijas sarakstu sastāda, ievērojot šādas prasības:

- Norāda sastādāmā dokumenta obligātos rekvizītus – uzņēmuma un attiecīgās inventarizējamās struktūrvienības nosaukumu, dokumenta nosaukumu un numuru, sastādīšanas datumu, pamatojumu, ziņas par personām, kuras piedalās inventarizācijā, materiālo lietisko vērtību uzskaites vienību nosaukumu un uzskaites kodu, mērvienības, daudzumu un citus rekvizītus, ņemot vērā inventarizējamā objekta veidu un uzņēmuma inventarizācijas instrukcijā noteikto kārtību.
- Inventarizācijas sarakstu sastāda skaidri un saprotami, izmantojot datoru vai izdarot ierakstus ar roku iepriekš sagatavotā inventarizācijas saraksta veidlapā.
- Inventarizācijas rakstu paraksta visi inventarizācijas komisijas locekļi un materiāli atbildīgās personas.
- Ja inventarizāciju veic tādēļ, ka par materiāli atbildīgo personu ir norīkota cita persona, inventarizācijas sarakstu sastāda trijos eksemplāros. Persona, kura pieņem materiāli lietiskās vērtības vai naudu, parakstās inventarizācijas sarakstā par to saņemšanu, bet persona, kura tās nodod, parakstās par to nodošanu.
- Ja inventarizācijas sarakstā ierakstu labo, jāievēro noteikumi par grāmatvedības ierakstu labojumiem.
- Visos inventarizācijas saraksta eksemplāros kļūdu labo šādi: svīturo nepareizo ierakstu, izdarot pareizo ierakstu un norāda, kas un kad labojis un kāpēc labots.
- Labojumu paraksta visi inventarizācijas komisijas locekļi un materiāli atbildīgās personas.
- Izdarot ierakstus ar roku iepriekš sagatavotā inventarizācijas sarakstu veidlapā, nedrīkst atstāt neaizpildītas rindas. Inventarizācijas saraksta pēdējā lappusē neaizpildītās rindas pārsvīturo.[5,59]

Viens no komisijas locekļiem fiksē pamatlīdzekļu esamību – eksistenci, atzīmējot inventarizācijas sarakstā. Ja inventarizācijas sarakstā minēto pamatlīdzekli neizdodas identificēt vai atrast, tad nosaukumam pretī ievielk svīturo. Ja inventarizācijas laikā konstatē tādi pamatlīdzekļi, kuri nav sarakstos, tad tos atzīmē atsevišķi apzīmogatās lapās, lai varētu

pēc tam noskaidrot šo pamatlīdzekļu dokumentāciju un vērtību. Inventarizācijas priekšsēdētājs par to ziņo uzņēmuma vadītājam. Ja pamatlīdzekļa tehniskajā stāvoklī vai izmantošanā tiek atklātas novirzes no normas, tas jāatzīmē inventarizācijas sarakstā, uzrādot ekspluatācijā nodošanas termiņus un iemeslus, kāpēc tie kļuvuši nederīgi.

Inventarizējot pamatlīdzekļus:

- Obligāti apskata pamatlīdzekļu objektus dabā.
- Pēc attiecīgajiem dokumentiem pārbauda to īpašuma tiesības.
- Izvērtē nolietojuma summu atbilstību spēkā esošajiem pamatlīdzekļu nolietojuma uzskaites noteikumiem un ekspluatācijas intensitātei.
- Tiem pamatlīdzekļiem, kuru apjoms mainījies maz, atlikums bilancē uzrāda atbilstoši grāmatvedības datiem pārskata sastādīšanas dienā. [12,5]

Komisijas priekšsēdētājam ir pienākums pārbaudīt aizpildītos inventarizācijas sarakstus un novērst pamanāmas nepilnības – neaizpildītas ailes, marķējuma numura trūkums.

Atbildīgajam grāmatvedim jāpārbauda pamatlīdzekļu izveidošanas konts un pēc darījumu apliecinājošiem dokumentiem jāpārlicinās, vai tur joprojām nav uzskaitītas ekspluatācijās esošo pamatlīdzekļu iegādes vai izveidošanas izmaksas.

Inventarizējot avansa maksājumus par pamatlīdzekļiem, jāpārbauda, vai nav beidzies līgumā paredzētais piegādes laiks un vai avansa maksājums nav pārvērties par bezcerīgo parādu. [15,104]

Nekustamo īpašumu objektu inventarizācijā jāievēro šādi nosacījumi:

- Ēku un būvju kā vienota objekta sastāvā ietilpst visas iekšējās komunikācijas – apkures sistēma, iekšējie ūdensvadi, gāzes vadi, visas inženiersistēmas un aprīkojums, kuru nevar demontēt, to nebojājot.
- Ārējie siltumtīkli, ūdensvadi, gāzes vadi uzskatāmi kā atsevišķi objekti.
- Zeme obligāti uzskatāms kā atsevišķa objekts.
- Nepabeigtās celtniecības objektus pārbauda, to uzcelto daļu salīdzinot ar projektu tāmju dokumentāciju, atsevišķi izdalot izpildīto, bet vēl neapmaksāto daļu.
- Par nepabeigtās celtniecības objektiem, kuri vai nu pilnībā, vai arī daļēji atrodas ekspluatācijā un kuru pieņemšana nav noformēta ar attiecīgiem dokumentiem, sastāda atsevišķus sarakstus.

Atbildīgajam grāmatvedim ir jāpārbauda pamatlīdzekļu izveidošanas konts un pēc darījumiem apliecinājošiem dokumentiem jāpārlicinās, vai tur joprojām nav uzskaitītas ekspluatācijā esošu pamatlīdzekļu iegādes vai izveidošanas izmaksas. [16,24]

Pasākumi pēc inventarizācijas.

Komisijas priekšsēdētājs inventarizācijas vietā pārliecinās vai visi pamatlīdzekļi ir atbilstoši marķēti. Pēc inventarizācijas pabeigšanas visi komisijas locekļi paraksta inventarizācijas sarakstu, par to, ka esošā informācija ir pareiza. Koordinators sarakstus savāc no komisijas priekšsēdētājiem un nodod galvenajam grāmatvedim. Tātad neizmantotos marķējumus komisijas priekšsēdētājs atdod atpakaļ personai, kura tās izsniedza. Atbildīgais grāmatvedis apstiprināto inventarizācijas sarakstu salīdzina ar grāmatvedības uzskaites dokumentiem, pārliecinās par dokumentācijas esamību. Atšķirīgā informācija un pamanītās nepilnības tiek fiksētas un apkopotas atsevišķā dokumentā, kura kopija ar visiem apstiprinātajiem dokumentiem inventarizācijas sarakstiem tiek iesniegta inventarizācijas koordinātoram un revidentam.

Tā kā tehniskais stāvoklis ietekmē pamatlīdzekļu bilances vērtību, grāmatvedībā īpaša uzmanība jāpievērš inventarizācijas sarakstos fiksētajam pamatlīdzekļu tehniskā stāvokļa raksturojumam ir jāizvērtē arī šo pamatlīdzekļu nolietojuma summas atbilstības uzņēmuma nolietojuma uzskaites noteikumiem.

Inventarizācijas koordinators sagatavo dokumentu par inventarizācijas gaitā neatrastajiem vai neizmantotajiem, kā arī iepriekš neuzskaitītajiem pamatlīdzekļiem. Šo dokumentu kopā ar inventarizācijas sarakstiem un dokumentiem par atšķirībām un pamanītajām nepilnībām, kas saņemtas no grāmatvedības, iesniedz uzņēmuma vadībai izskatīšanai. Uzņēmuma vadītājs pieņem lēmumu un dod grāmatvedībai rīkojumu par pamatlīdzekļu norakstīšanu, to vērtības samazināšanu, lietderīgās lietošanas laika pārskatīšanu un iepriekš neuzskaitīto pamatlīdzekļu ieegrāmatošanu.[15,105]

2. PAMATLĪDZEKĻU UZSKAITES PRASĪBAS

2.1. Iegādes uzskaitē

Uzņēmums pamatlīdzekļus var pirkt, būvēt, saņemt nomā, saņemt kā dāvinājumu, kā mantisko ieguldījumu pamatkapitālā. Uzņēmuma grāmatvedībā pamatlīdzekļu uzskaitē tiek kārtota sistemātiskajos reģistros:

- ✓ Galvenās grāmatas kontos, kur darījumi tiek reģistrēti pēc ekonomiskā satura grupās tikai naudas izteiksmē.
- ✓ Analītiskās uzskaites reģistros, kur darījumi tiek reģistrēti naudas izteiksmē un pamatlīdzekļu uzskaites vienības arī natūrā.

Būtiski ir izveidot tādu pamatlīdzekļu grāmatvedības reģistru struktūru, lai pamatlīdzekļu klasifikācija galvenās grāmatas kontos atbilstu to klasifikācijai bilancē un analītiskajos reģistros.

Iegādātajiem pamatlīdzekļiem jābūt iegādes vērtību apliecinājošiem pavadzīmei un tehniskajai dokumentācijai. Pašu būvētiem pamatlīdzekļiem jābūt dokumentētām visām būvniecības izmaksām. Pamatlīdzekļu saņemšanu, nodošanu ekspluatācijā, pārvietošanu, izslēgšanu jāpamato ar attaisnojuma dokumentiem. Attaisnojuma dokumentos jābūt informācijai, kas sniedz patiesu priekšstatu par katra pamatlīdzekļa objekta vērtību, kā īpašumā tas atrodas, kas par to atbildīgs. Attaisnojuma dokumentos jābūt vismaz Latvijas Republikas likumā „Par grāmatvedību” noteiktiem rekvizītiem. Likuma 7. pants nosaka: uzņēmuma nosaukums (komersanta firma) un reģistrācijas numurs Tieslietu ministrijas reģistru iestādēs (darījumos ar fizisko personu — personas kods), juridiskā adrese (ārējiem attaisnojuma dokumentiem), dokumenta nosaukums, numurs un datums, saimnieciskā darījuma apraksts un pamatojums, mērītāji (daudzumi, summas), dalībnieki (darījumā tieši iesaistītās personas) un par saimnieciskā darījuma veikšanu un attaisnojuma dokumentā sniegtās informācijas pareizību atbildīgo personu paraksti. Grāmatvedības reģistros nedrīkst izdarīt ierakstus tiem darījumiem, kuri nav pamatoti ar attaisnojuma dokumentiem.

Tātad, darījumus apliecina grāmatvedības ārējie un iekšējie dokumenti, tos atspoguļojot sintētiskās uzskaites kontos, analītiskajos reģistros un inventāra uzskaites kartītēs, kuras var būt gan papīra, gan elektroniskā formā. Uz attaisnojuma dokumentu pamata grāmatvedība atver „Pamatlīdzekļu uzskaites kartīti”, vai, ja uzskaiti veic ar datoru, izmanto grāmatvedības programmas, kurās pamatlīdzekļu uzskaitē paredzēti faili. Kartītēs tiek apkopota finanšu grāmatvedības uzskaitē nepieciešamā informācija:

- Pamatlīdzekļu nosaukums.
- Uzskaites numurs.
- Iegādes dokumenti, iegādes datums.
- Ekspluatācijā nodošanas datums.

- Pamatlīdzekļu kategorija – atsevišķi finanšu grāmatvedībā un uzņēmumu ienākuma nodokļu aprēķinam.
- Nolietojuma likme.
- Atrašanās vieta.
- Materiāli atbildīgā persona.
- Atzīmes par apdrošināšanu.
- Derīgās lietošanas laiks.
- Vērtības pieaugums vai samazinājums sakarā ar pārvērtēšanu – summa, datums, pamatojums.
- Kapitalizētās remonta izmaksas – summa, datums, pamatojums.
- Katram periodam aprēķinātā un uzkrātā nolietojuma summa finanšu grāmatvedībā.
- Uzskaites vērtība pārskata perioda beigās.
- Atlikusī vērtība.
- Neamortizētā vērtība, atbrīvojoties no pamatlīdzekļu objekta, darījuma datums un pamatojums un cita informācija, ja tāda nepieciešama.

Informācija par materiāli atbildīgo personu kartītē norādāma tikai tad, ja ar darbinieku noslēgtajā darba līgumā ir paredzēta materiālā atbildība par darba pienākumu izpildei saņemtās uzņēmuma mantas saglabāšanu, darbinieks šīs mantas ir saņēmis un parakstījis pieņemšanas – nodošanas aktu. Atbildīgā persona atbild par pamatlīdzekļu saglabāšanu un apzinātu nebojāšanu, taču pilnu materiālu atbildību var noteikt tikai tad, ja uzņēmuma vadība var nodrošināt, ka neviena citi personai bez materiāli atbildīgās personas klātbūtnes nav pieejas pamatlīdzeklim.

Kārtojot pamatlīdzekļu uzskaiti jāievēro dalījums: sintētiskā uzskaitē, analītiskā uzskaitē, inventāra uzskaitē.

Sintētiskā uzskaitē jākārtoti pa bilances shēmā noteiktām pamatlīdzekļu grupām, atbilstoši LR Gada pārskata likumam. Uzņēmuma savā kontu plānā jāparedz konti pamatlīdzekļu sintētiskās un analītiskās uzskaites kārtīšanai. Sintētiskai uzskaitē jākārtoti tādi konti, lai varētu iegūt nepieciešamo informāciju bilances sastādīšanai:

- 1210 – zemes gabali, ēkas un ilggadīgie stādījumi.
- 1220 – iekārtas un mašīnas.
- 1230 – pārējie pamatlīdzekļi un inventārs.
- 1240 – pamatlīdzekļu izveidošana.
- 1250 – ilgtermiņa ieguldījumi nomātajos pamatlīdzekļos.
- 1260 – avansa maksājumi par pamatlīdzekļiem.

- 1290 – pamatlīdzekļu nolietojums.

Analītisko uzskaiti izmanto sintētiskā konta ceturto zīmi, izdalot funkcionāli vienveidīgu pamatlīdzekļu grupu atkarībā no uzņēmuma darbības specifikas. Piemēram,

1231 – transportlīdzekļi

izmantojot konta piekto zīmi un tālākās zīmes funkcionāli vienveidīgu grupu sadala sīkāk pa vienveidīgiem pamatlīdzekļiem. Piemēram,

12311 – vieglās automašīnas

12312 – kravas automašīnas.

Pamatlīdzekļu inventāra uzskaitē jākārto tā, lai par katru pamatlīdzekļu objektu būtu pilnīga informācija.

Pirktos pamatlīdzekļus, kuriem pie nodošanas ekspluatācijā nav nekādi papildus izdevumi, iegrāmato iegādes vērtībā (darījums staro diviem uzņēmumiem – PVN maksātājiem):

D – Pamatlīdzekļi (12..) – 50 Ls

D – Norēķini ar budžetu par pievienotās vērtības nodokli (572.) – 9 Ls

K - Norēķini ar piegādātājiem (531.) – 59 Ls

Pamatlīdzekļu iegāde, veicot avansa maksājumus:

1. Veikts avansa maksājums saskaņā ar nodokļu rēķinu – 59 Ls (118%)

D – Avansa maksājumi par pamatlīdzekļiem (125.) – 50 Ls (100%)

D – Norēķini ar budžetu par pievienotās vērtības nodokli (572.) – 9 Ls (18%)

K – Naudas līdzekļi bankā (262.) – 59 Ls (118%)

2. Saņemts pamatlīdzeklis, preču pavadzīme vai piegādātāja rēķins – 35, 40 Ls (118%)

D – Pamatlīdzekļi (123.) – 30 Ls (100%)

D – Norēķini par Pievienotās vērtības nodokli (572.) – 5,40 Ls (18%)

K – Norēķini ar piegādātājiem (531.) – 35,40 Ls (118%)

3. Avansa maksājumu ieskaitīšanas norēķinos - 94,40 Ls (118%)

D – Norēķini ar piegādātājiem (531.) – 94,40 Ls (118%)

K - Norēķini par Pievienotās vērtības nodokli (572.) – 14,40 Ls (18%)

K – Avansa maksājumi par pamatlīdzekļiem (125.) – 80 Ls (100%)

Ja iegādātājiem pamatlīdzekļiem nepieciešama montāža, uzstādīšana un citi papildus izdevumi, tos iegrāmato kontā D1240 – pamatlīdzekļu izveidošana un nepabeigto celtniecības objektu izmaksas. Šai kontā iegrāmato visus papildus izdevumus, kuri rodas objektu nodot ekspluatācijā. Par šo izdevumu summu palielināsies objekta sākotnējā vērtība.

1. Saņemts pamatlīdzeklis un rēķins – 35,40 Ls (118 %)

D – Pamatlīdzekļu izveidošanas izdevumi (124.) – 30 Ls (100%)

D - Norēķini par Pievienotās vērtības nodokli (572.) – 5,40 Ls (18%)

K – Norēķini ar piegādātājiem (531.) – 35,40 Ls (118%)

2. Pārējie pamatlīdzekļa izveidošanas izdevumi – 17,70 Ls (118%)

D – Pamatlīdzekļu izveidošanas izdevumi (124.) – 15 Ls (100%)

D - Norēķini par Pievienotās vērtības nodokli (572.) – 2,70 Ls (18%)

K – Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem (531.) – 17,70 Ls (118%)

3. Pamatlīdzekļu nodošana ekspluatācijā

D – Pamatlīdzekļi (123.) 50 Ls

K – Pamatlīdzekļu izveidošanas izdevumi (124.) – 45 Ls

Izgatavojot pamatlīdzekļus pašu uzņēmumā un veicot celtniecību saimnieciskā kārtā ne vienmēr izmaksas var atdalīt no pamatdarbības izmaksām – septītās grupas konti.

Pamatlīdzekļu izveidošana pašu spēkiem.

1. Izlietas izejvielas un materiāli

D – Pamatlīdzekļu izveidošanas izdevumi (124.)

K – Izejvielas un materiāli (211.)

2. Darbinieku algas

D – Pamatlīdzekļu izveidošanas izdevumi (124.)

K – Norēķini par darba algām (561.)

3. Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (VSAOI)

D – Pamatlīdzekļu izveidošanas izdevumi (124.)

K – Norēķini par VSAOI (572.)

4. Darbuzņēmēju pakalpojumi – 118%

D – Pamatlīdzekļu izveidošanas izdevumi (124.) – 100%

D - Norēķini par Pievienotās vērtības nodokli (572.) – 18%

K – Norēķini ar darbuzņēmējiem (531.) – 118%

5. Pamatlīdzekļu nodošana ekspluatācijā

D – Pamatlīdzekļi (123.)

K - Pamatlīdzekļu izveidošanas izdevumi (124.)

Alternatīvā grāmatojuma uzskaitē 1.-4. grāmatojumā konta – pamatlīdzekļu izveidošanas izdevumi (1240) vietā izmanto attiecīgo pārskata perioda izdevumu kontus, bet, nododot pamatlīdzekļi ekspluatācijā, veic papildus grāmatojumu:

D – Pamatlīdzekļi (123.)

K – Uz pašu ilgtermiņa ieguldījumiem attiecināmās (kapitalizētās) izmaksas (6590)

Gada beigās konta 6590 kredīta saldo pārgrāmato uz kontu K 8610 – peļņa vai zaudējumi, netieši samazinot pamatdarbības izmaksas.

Ir divas grāmatvedības uzskaites metodes pēc to sākotnējās atzīšanas:

- ✓ Pārvērtēšanas metode.
- ✓ Izmaksu metodes. [7,31]

Izvēloties izmaksu metodi, pamatlīdzekļu objekts pēc atzīšanas par aktīvu jāuzskaita izmaksu vērtībā, atskaitot uzkrāto nolietojumu un uzkrātos zaudējumus no vērtības samazināšanās. [8,30]

Ja piemēro pārvērtēšanas metodi, pamatlīdzekli, kuru patieso vērtību iespējams novērtēt ar pietiekamu pārliecību, pēc sākotnējās atzīšanas uzskaita pārvērtētajā summā, kas ir vienāda ar tā patieso vērtību pārvērtēšana datumā, atskaitot uzkrāto nolietojumu un zaudējumus no vērtības samazināšanās. Pārvērtēšanu veic pietiekami regulāri, lai bilances vērtība būtiski neatšķirtos no tās, kur noteiktu, lietojot patieso vērtību bilances datumā. [7,33]

Uzņēmums pats var izvēlēties kādu uzskaites metodi lietot. Izvēlēto metodi izmanto visu vienas kategorijas pamatlīdzekļu uzskaitē.

Piemērojot iegādes izmaksu metodi, pamatlīdzekli pēc sākotnējās atzīšanas uzskaita iegādes vērtībā, atskaitot uzkrāto nolietojumu un jebkuru uzkrāto vērtības samazinājumu.

Zemes gabalu un ēkas patiesā vērtība parasti ir to tirgus vērtība, kurus parasti nosaka profesionāli klasificēti vērtētāji. Pārējo pamatlīdzekļu patiesā vērtība ir šo pamatlīdzekļu tirgus vērtība, kas noteikta, pamatojoties uz uzņēmuma vadības to iespējamo labāko vērtējumu. [7,34]

Gada pārskata likums nosaka, ka pamatlīdzekli var pārvērtēt:

- ✓ Augstākajā vērtībā, ja pamatlīdzekļu patiesā vērtība ir būtiski lielāka par to iegādes vai izgatavošanas pašizmaksu vai novērtējumu iepriekšējā gada bilancē.
- ✓ Zemākā vērtībā, ja pamatlīdzekļu patiesā vērtība nepārejošu apstākļu dēļ ir zemāka par to atlikušo vērtību.

Pamatlīdzekļu pārvērtē, pieaicinot pārvērtētājus, kuri to dara pēc vispāratzītām vērtēšanas metodēm vai izmantojot statistiska ziņas par cenu indeksiem.

Pārvērtēšanu biežums ir atkarīgs no pārvērtējamo pamatlīdzekļu patiesās vērtības izmaiņām. Ja pārvērtētā pamatlīdzekļa patiesā vērtība būtiski atšķiras no tā bilances vērtības, ir nepieciešams turpmākā pārvērtēšana. Dažu pamatlīdzekļu patiesā vērtība var nozīmīgi un ātru mainīties, tādējādi radot nepieciešamību veikt pārvērtēšanu katru gadu. Tik biežas pārvērtēšanas nav nepieciešamas, ja pamatlīdzekļu patiesā vērtība mainās nenozīmīgi. Tādā gadījumā pārvērtēt var reizi trijos vai piecos gados. [7,36]

Ja pamatlīdzekļu bilances vērtību pārvērtēšanas dēļ palielina, tad šīs pārvērtēšana dēļ radušos pieaugumu grāmato kontā D - Pamatlīdzekļi (12..) K – Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve (3130) un parāda bilances postenī “Ilgtermiņa ieguldījuma pārvērtēšanas rezerve”.

Ja pārvērtēšanas rezultātā radies vērtības pieaugums pilnībā vai daļēji kompensē tā paša ilgtermiņa ieguldījumu objekta vērtības samazinājumu, kas iepriekšējos pārskata gados bija ietverts peļņas vai zaudējumu aprēķinā kā izmaksas, šāds vērtības pieaugums summās, kas pārsniedz izmaksas, tiek ietverts peļņas vai zaudējuma aprēķinā kā ieņēmumi tajā pārskata gadā, kad tas konstatēts, grāmatos šādi:

D – Pamatlīdzekļi (12..)

K – Ieņēmumi no pamatlīdzekļu pārvērtēšanas (6...)

(summa, kas nepārsniedz iepriekšējos gados peļņas vai zaudējuma aprēķinā atzītos zaudējumus no pamatlīdzekļu objekta vērtības samazinājuma)

K – Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve (3130)

Ja pamatlīdzekļu bilances vērtību pārvērtēšanas dēļ samazina, samazinājumu atzīst par izmaksām pārskata perioda peļņas vai zaudējuma aprēķinā. Grāmatojums:

D – Zaudējumi no pamatlīdzekļu pārvērtēšanas (7...)

K – Pamatlīdzekļi (12..)

Ja samazinājums nepārsniedz tā paša pamatlīdzekļa vērtības pieaugumu, kas iepriekšējos periodos atzīts postenī “Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve”, to grāmato:

D – Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve (3130)

K – Pamatlīdzekļi (12..)

Ja samazinājums pārsniedz tā paša pamatlīdzekļa vērtības pieaugumu, kas iepriekšējos periodos atzīst postenī “Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve”, samazinājuma pārsniegums atzīst par izmaksām pārskata perioda peļņas vai zaudējumu aprēķinā:

D – Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve (3130)

D – Zaudējumi no pamatlīdzekļu pārvērtēšanas (7...)

K – Pamatlīdzekļi (12..)

Ja pamatlīdzekli pārvērtē, tad pārvērtēšanas datumā uzkrāto nolietojumu:

- Palielina vai samazina proporcionāli pamatlīdzekļa iegādes vērtības vai citas vērtība, kas aizstāj iegādes vērtību finanšu pārskatos, izmaiņām tā, lai pamatlīdzekļa bilances vērtība pēc pārvērtēšanas būtu vienāda ar tā pārvērtēto vērtību.

- Atskaita no pamatlīdzekļu iegādes vērtības vai citas vērtības, kas aizstāj iegādes vērtību finanšu pārskatos, un bilances vērtību palielina vai samazina atbilstoši pamatlīdzekļa pārvērtētajai vērtībai. [7,37]

Nomāto pamatlīdzekļu uzskaitē.

Noma ir īpašnieka mantas nodošanas darījums citai personai. Darījumā piedalās divas puse:

- ✓ Mantas īpašnieks – iznomātājs.
- ✓ Persona, kas vēlas saņemt mantu savā īpašumā – nomnieks.

Iznomātājs un nomnieks par nomas noteikumiem un termiņiem vienojas rakstiski, noslēdzot nomas līgumu. Nomā līgumā jābūt iznomājamā objekta raksturojumam, stingri noteiktam termiņam un nomas maksājuma grafīkam, saskaņā ar kuru izdarīs maksājumu.

Izšķir divus nomas veidus:

- ✓ Operatīvā noma.
- ✓ Finanšu noma.

Finanšu noma ir noma, kas būtībā nodod nomniekam visus aktīva īpašuma tiesībām raksturīgākos riskus un atlīdzības, turklāt īpašuma tiesības var tikt vai netikt nodotas.[15,139] Nomā perioda laikā iznomātājs saņem nomas maksājumus, un tās beigās nomas objekts tiek nodots nomniekam, kurš uz to iegūst īpašuma tiesības, taču tas nav obligāts nosacījums.

Šo nomu raksturo dažas pazīmes:

- Nomā laiks sastāda lielāko daļu no iznomājamā pamatlīdzekļa lietderīgās izmantošanas laika.
- Līzings devējs, noslēdzot līgumu, nodod pamatlīdzekli līzings ņēmēja lietošanā, vienlaikus nododot tam visus riskus, kas saistīti ar pamatlīdzekļa izmantošanu.
- Beidzoties līzings līguma termiņam nomniekam ir iespējas izpirkt pamatlīdzekli vai arī nē.
- Līzings maksājumu summa pašreizējā vērtība ir vienāda vai pārsniedz iznomātā pamatlīdzekļa patieso vērtību.

Līzings maksājumu summa sastāv no divām daļām: iznomājamā pamatlīdzekļa vērtības un procentiem, kas sastāda līzings devēja peļņas daļu.

Līzings ņēmējam pēc pamatlīdzekļu pārņemšanas no iznomātāja un ieviešanas ekspluatācijā, jāveic šāda uzskaitē:

Saņemts pamatlīdzeklis:

D – Pamatlīdzekļi (123.)

D – Norēķini ar Pievienotās vērtības nodokli (572.)

K – Norēķini ar piegādātājiem (531.)

Sastādot gada pārskatu, līzinga maksājumi, kas jāizdara nākamajā gadā, bilancē jāuzrāda kā īstermiņa saistības.

Operatīvā noma ir noma, kas nav finanšu noma: nomas termiņam beidzoties nomnieks nomas objektu nodod atpakaļ iznomātājam.[15,140] Pie operatīvās nomas veida mantas īpašnieks nodod to nomniekam uz noteiktu laika periodu, nosakot nomas maksājumu summu, kura atkarīga no abu pušu savstarpējās vienošanās. Iznomātā manta paliek iznomātāja īpašumā un to atspoguļo bilancē pamatlīdzekļu sastāvā. Iznomātājam paliek visi riski, kas saistīti ar iznomātās mantas izmantošanu. Nomnieks saņem pamatlīdzekli tikai valdījumā uz līgumā noteikto laiku un pēc nomas termiņa beigām atdod to īpašniekam vai iznomā no jauna.

Nomnieks operatīvajā nomā saņem pamatlīdzekli tikai uz līgumā noteikto laiku, bez īpašuma tiesībām, un līdz ar to visi ar pamatlīdzekli saistītie riski paliek iznomātāja ziņā. Tāpēc nomāto pamatlīdzekli atspoguļo ārpus bilances, iekārtojot uzskaitē atsevišķu ārpus bilances kontu – nomātie pamatlīdzekļi.

Analītiskajā uzskaitē nomātam pamatlīdzeklim jāiekārto atsevišķa kartīte, norādot nomas līguma numuru, datumu un darbības laiku.

Saņemts pamatlīdzeklis:

D – Pamatlīdzekļi (123.)

D – Norēķini ar Pievienotās vērtības nodokli (572.)

K – Norēķini ar piegādātājiem (531.)

Pamatlīdzekļu ieguldījums pamatkapitālā.

Pamatlīdzekļi kā mantisks ieguldījums citas juridiskās personas pamatkapitālā tiek nodoti, pamatojoties uz dalībnieku sapulces lēmumu.

Veicot mantisko ieguldījumu, būtiski ir ievērot Komerclikuma noteikumus. Komerclikuma 153. pants nosaka, ka par mantiskā ieguldījuma priekšmetu var būt naudas izteiksmē novērtējuma ķermeniska vai bezķermeniska lieta, kuru var izmantot sabiedrības komercdarbībā, izņemot lietas, uz kurām saskaņā ar likumu nevar vērst piedziņu.

Komerclikuma 164. pants nosaka: ja sabiedrība divu gadu laikā pēc tās nodibināšanas no dibinātāja, dalībnieka vai personas ar līdzīgu mantisko ieinteresētību iegūst mantu, kuras vērtība pārsniedz 1/20 daļu no sabiedrības pamatkapitāla, darījums, uz kura pamata manta tiek iegūta, stājas spēkā tikai pēc tam, kad šo darījumu apstiprinājusi dalībnieku sapulce. [15,127]

Pamatkapitālu vai tā daļu apmaksājot ar mantisko ieguldījumu, tā jānovērtē saskaņā ar Komerclikuma 154. pantu:

- Mantisko ieguldījumu novērtē un atzinumu par to sniedz eksperti, kurš iekļauts komercreģistra iestādes apstiprinātajā sarakstā. Dalībnieki paši drīkst veikt mantiskā ieguldījuma novērtēšanu.
- Ja (dibinot Sabiedrību ar ierobežotu atbildību), mantisko ieguldījumu kopējā vērtība nepārsniedz 4000 LVL un mantiskie ieguldījumi kopā ir mazāk par pusi no sabiedrības pamatkapitāla, mantisko ieguldījumu novērtēt un atzinumu sniegt var dibinātāji. Šādā gadījumā atzinumu paraksta visi dibinātāji.
- Mantiskais ieguldījums novērtējams pēc attiecīgās lietas vai tiesības parastās vērtības.
- Atzinumu par mantiskā ieguldījuma novērtēšanu ietver katra ieguldījuma priekšmeta aprakstu, norāda mantas piederību un katra ieguldījuma novērtēšanā izmantotās metodes un ietver atzinumu par mantiskā ieguldījuma priekšmeta atbildību sabiedrības komercdarbības veidiem. Ja vērtēšanu izdara dibinātāji vai dalībnieki, mantiskā ieguldījuma novērtēšanas metodes nav jānorāda.
- Par zaudējumiem, kas nodarīti ar nepareizu mantiskā ieguldījuma novērtējumu, atbild personas, kuras veikušas novērtēšanu. [4,154]

Pamatlīdzekļu ieguldījumu grāmatvedības uzskaitē kapitālsabiedrību pamatkapitālā ir ļoti vienkārša sabiedrībai, kuras kapitālā tiek investēts:

D – Pamatlīdzekļi (123.)

K – Pamatkapitāls (3110)

Investoram – juridiskai personai – mantiskais ieguldījums teorētiski būtu jāiegrāmato:

D – Finanšu ieguldījumi (13..)

D – Uzkrātais nolietojums (129.) – ja nepieciešams

K – Pamatlīdzekļi (123.)

Tomēr ir maz ticami, ka ieguldītā pamatlīdzekļu bilances vērtība atbilst tai vērtībai, kādā to novērtējis eksperts, dibinātāji vai dalībnieki. Lai atspoguļotu vērtību starpību, jāveic finanšu ieguldījumu pārvērtēšana tā patiesajā vērtībā, kas atbilst vai nepārsniedz ekspertu veiktā mantiskā ieguldījuma novērtējumu.

Pamatlīdzekļi saņemti dāvinājumā.

Pamatlīdzekļus uzņēmums var saņemt ne tikai par maksu, bet arī bez atlīdzības.

Pamatlīdzekļiem, kas saņemti saskaņā ar dāvinājuma līgumu (bez atlīdzības), sākotnējā vērtība ir to tirgus cena pamatlīdzekļu pieņemšanas brīdī. Bez atlīdzības saņemtos pamatlīdzekļus grāmatvedības uzskaitē pieņem uz šādu dokumentu pamata.

Saņemot objektus no juridiskās personas, nepieciešama stingrās pavadzīme, kur uzrādīta saņemtā objekta tirgus cena un Pievienotās vērtības nodokļa summa.

Saņemot pamatlīdzekli no fiziskās personas, kas nav ar pievienotās vērtības nodokļa apliekamā persona, vai gadījumos, kad pavadzīmē nav jānoformē, pamatlīdzekļus pieņem uzskaitē, pamatojoties uz pieņemšanas – nodošanas aktu. Tas tiek sastādīts brīvā formā, ievērojot attaisnojuma dokumentu noformēšanas noteikumus.

Piegādes un montāžas izdevumi, kā arī citi ar dāvinājumā saņemtā objekta sagatavošanu izmantošanai saimnieciskajā darbībā saistītie izdevumi nepalielina tā sākotnējo vērtību, bet tiek norakstīti kārtējos izdevumos.

Bez atlīdzības saņemtie pamatlīdzekļi grāmatvedības uzskaitē:

D – Pamatlīdzekļi (123.)

K – Nākamo periodu ieņēmumi (591.)

Saimnieciskajā darbībā izmantojamiem bez atlīdzības saņemtajiem pamatlīdzekļiem finanšu nolietojumu aprēķina, vadoties pēc derīgās lietošanas laika, un šī summa tiek atspoguļota kā izdevumu postenis. Šie pamatlīdzekļu objekti tiek iekļauti attiecīgajā kategorijā nolietojuma aprēķināšanai nodokļu vajadzībām saskaņā ar likuma “Par uzņēmuma ienākuma nodokli” 13.pantu.

2.2. Eksploatācijas uzskaitē

2.2.1. Finanšu grāmatvedībā

Iegādājoties pamatlīdzekļus uzņēmums izdot noteiktu naudas summu. Šī pamatlīdzekļos ieguldītā nauda ir reāli saimnieciskās darbības izdevumi. Tā kā pamatlīdzekļus saimnieciskā darbībā uzņēmumos izmanto vairākus gadus, tad to vērtību saimnieciskās darbības izdevumos ieskaita nevis uzreiz, bet pa daļām, atbilstoši to derīgās lietošanas laikam. Tas nozīmē, ka pamatlīdzekļa vērtība pa daļām tiek pārnesta uz saražoto produkciju un ar produkcijas cenas palīdzību atgriežas atpakaļ uzņēmumā. Uzņēmums saņem atpakaļ pamatlīdzeklī ieguldīto naudu, lai varētu iegādāties jaunus.

Pamatlīdzekļu vērtības ieskaitīšanu saimnieciskās darbības izdevumos to derīgās lietošanas laikā sauc par pamatlīdzekļu nolietojumu.

Pamatlīdzekļa nolietojamo vērtību nosaka no iegādes vērtības atskaitot likvidācijas vērtību. Ja pamatlīdzekļa likvidācijas vērtība ir nebūtiska, to neņem vērā nolietojamās vērtības aprēķinā.[7,45]

Pamatlīdzekļiem ir nolietojuma vērtība un derīgās lietošanas laiks, kura gaitā pamatlīdzekļu izmantošanu dod labumu. Nolietojuma vērtība tiek sadalīta visā katra pamatlīdzekļu objekta izmantošanas periodā, ņemot vērā likvīdo vērtību, to skaitā atlikušo vērtību norakstīšanas brīdī.

Tātad pamatlīdzekļu nolietojums – tas ir nosacīts skaitlis, kas uzskatīts uz papīra īpašā grāmatvedības kontā. Veicot uzņēmuma ekonomiskos aprēķinus, no kārtējo izdevumu sastāva izdala nolietojuma summu, lai to atskaitītu no peļņas summas līdz nodokļu un nolietojuma aprēķinam. Tāds aprēķins parāda, kā uzņēmums ar saviem ienākumiem no kārtējās, saimnieciskās darbības nosedz kārtējos izdevumus, kas saistīti ar reāliem naudas izdevumiem un kārtējo saistību dzēšanu. Vai pamatlīdzekļu nolietojums ir pamatlīdzekļu atjaunošanas avots, noskaidrojas pēc gada pārskata kopsavilkuma, kad ir veikta uzņēmuma saimnieciskās darbības finansiāli ekonomiskā analīze. Pamatlīdzekļu reālā pirkšana vienmēr tiek veikta par uzņēmuma brīvajiem naudas līdzekļiem. Pamatlīdzekļu pieauguma avots par atskaites gadu saskatāms tikai naudas plūsmas pārskatā. Plānojot uzņēmuma darbu, var un vajag paredzēt, ka nolietojums būs pamatlīdzekļu atjaunošanas avots, vai arī kredīta pamatsummas nosegšanas avots biznesa plānā.

Grāmatvedības kārtējā pārskatā nolietojums attēlojas īpašā ekonomiski matemātiskā aprēķinā pēc iepriekš noteiktas formas un apstiprinātām normām. Grāmatvedībā nolietojums ir noteiktas darbības, kas pildāmas saskaņā ar izvēlēto nolietojuma aprēķināšanas metodi un apstiprinātām nolietojuma normām. Eksploatācijas procesā pamatlīdzekļi zaudē tehniskās īpašības un kvalitāti – tie nolietojas. Izšķir fizisko un morālo nolietojumu:

- ✓ Fizisko nolietojumu daļēji kompensē pamatlīdzekļu objektu remontu, rekonstrukciju vai modernizāciju, taču ar laiku remonta vai modernizācijas izmaksas vairs nedod atdevi un kļūst nelietderīgas.
- ✓ Morālais nolietojums rodas tad, kad izmanto pamatlīdzekļi atpaliek no pašreizējiem analogiem ražīguma, apkopes un eksploatācijas izdevumu ziņā. Tāpēc ir nepieciešams un arī ekonomiski lietderīgi tos nomainīt pirms pilnīgas nolietošānās. [13,64]

Konts “Pamatlīdzekļu nolietojums” tiek kvalificēts kā regulējošs tāpēc, ka tā uzdevums ir regulēt pamatlīdzekļu bilances (atlikušo) vērtību. Nolietojums kā grāmatvedības uzskaites kategorija nozīmē uzņēmuma darbībā izmantoto pamatlīdzekļu vērtības daļas attiecināšanu uz pārskata perioda izmaksām neatkarīgi no tā, vai tie izmantoti tieši saimnieciskajā darbībā vai ne.

Pamatlīdzekļu nolietojuma norakstīšana pārskata perioda izmaksās atspoguļojama ar šādu grāmatojumu:

D - Pamatlīdzekļu nolietojums (izmaksas) 7420

K - Uzkrātais nolietojums 1290.

Minētajā grāmatojumā atspoguļojamo summu nosaka ar aprēķinu, kuru ekonomiskā aspektā uzskata kā pamatlīdzekļu sākotnējās vērtības sistemātisku sadalīšanu izmaksās pa ekspluatācijas periodiem.

Pamatlīdzekļu derīgās lietošana laiku uzņēmuma finanšu un saimnieciskās darbības vajadzībām nosaka uzņēmuma vadītājs, pamatojoties uz faktoriem, kas raksturo pamatlīdzekļu nolietošanu. Faktori:

- Pamatlīdzekļa paredzēto lietošanu uzņēmumā. Lietošanu nosaka pēc pamatlīdzekļa paredzamās jaudas vai produkcijas ražošanas apjomu.
- Gaidāmo fizisko nolietojumu, kas atkarīgs no darbības faktoriem – apkope, maiņu skaits. Jeb pamatlīdzekļu lietošanas ilgums un režīms, jo jāņem vērā, cik stundas dienā, cik maiņās un kādos apstākļos pamatlīdzekļus izmantos, kā arī to remontu un uzturēšanas programmu.
- Tehnisko novecošanos, kas rodas, veicot ražošanas izmaiņas vai uzlabojumus vai mainoties pieprasījumam tirgū pēc pamatlīdzekļa ražotās preces vai sniegtā pakalpojuma, kā arī attīstoties tehnoloģijām. Šis faktors ir ļoti būtisks, nosakot lietošanas laiku datortehnikai, jo informācijas tehnoloģijas pasaulē attīstās visstraujāk.
- Juridiskus vai līdzīgus pamatlīdzekļa lietošanas ierobežojumus, piemēram, nomas līguma termiņi. Finanšu nomā saņemtus pamatlīdzekļus nomnieks grāmatvedībā uzskaita kā sev piederošus. Šādu pamatlīdzekļu sākotnējā vērtība tiek norakstīta to lietderīgās lietošanas laikā, kas var pārsniegt nomas laiku, ja ir pietiekama pārlicība, ka nomas ņēmējs iegūs īpašumtiesības pēc nomas perioda beigām. Ja šādas pārlicības nav, nomas objekts tiek amortizēts nomas laikā.

Derīgās lietošanas laiks – laika periods, kurā uzņēmums paredz izmantot pamatlīdzekli vai laika periods, kurā tiek saražots ražošanas vai līdzīgu vienību skaits, ko uzņēmums plāno iegūt no pamatlīdzekļa.[7,6]

Pamatlīdzekļu objekta vai to grupu derīgās izmantošanas laiku periodiski pārbauda un, ja tas būtiski atšķiras no iepriekšējā novērtējuma, noregulē nolietojuma normas kārtējam periodam un nākamajiem periodiem. Izmaiņu ietekmi paskaidro tā gada pārskata pielikumā, kurā notika šīs izmaiņas. Nolietojumu aprēķina tikai tādiem pamatlīdzekļiem, kuru lietošanas laiks ir ierobežots un kuri šajā laikā zaudē vērtību. Tā kā zemes lietošanas laiks ir neierobežots, tās iegūšanas izmaksas neamortizē.

Uzņēmuma vadītājs var izvēlēties pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķināšanas metodi un periodu – mēnesi, ceturksni, gadu. Uzņēmums sastāda pamatlīdzekļu nolietojuma plānu, kurā ietver amortizējamos pamatlīdzekļu objektus un to vērtības, derīgās lietošanas laiku, nolietojuma aprēķināšanas metodi, amortizējamās vērtības sadalījumu pa pārskata periodiem, kuru laikā tos paredzēts izmantot. Plānu apstiprina uzņēmuma vadītājs.

Nosakot nolietojuma politiku, jāņem vērā vēl šādi aspekti:

- 1) Sistemātisks nolietojuma izmaksu sadalījums jeb pamatlīdzekļu nolietojuma iekļaušana katra pārskata perioda peļņa vai zaudējuma aprēķinā, ja vien šīs izmaksas netiek kapitalizētas cita aktīva vērtībā. Uzņēmumi, kuri finanšu pārskatus nesagatavo katru mēnesī vai ceturksni, nolietojumu parasti rēķina pārskata gadam kopumā. Nolietojumu var aprēķināt arī sadalījumā pa dienām, ja uzņēmuma vadībai šāda informācija nepieciešama un ir attiecīgs programnodrošinājums.
- 2) Pamatlīdzekļu derīgums, kuram zūdot pamatlīdzekļu objekta uzskaites vērtība jāsamazina līdz tā atgūstamajai vērtībai.
- 3) Attiecināšana uz izmaksām – aprēķināto nolietojumu parasti atzīst par izdevumiem pārskata periodā, tomēr tas var būt ietverts arī citu aktīvu, piemēram, pašražotās produkcijas, sastāvā. Ja pamatlīdzekļi tiek izmantoti produkcijas ražošanā, nolietojuma izmaksas kopā ar pārējām ražošanas izmaksām jāiekļauj šīs produkcijas pašizmaksā.
- 4) Pamatlīdzekļu likvidācijas vērtība ir aplēstā vērtība, kuru uzņēmums varētu iegūt, pārdodot pamatlīdzekli tā lietderīgās lietošanas laika beigās, un no kuras atskaitītas gaidāmās atsavināšanas izmaksas. [15, 25-26]

Kopējā aprēķinātā summa nevar pārsniegt pamatlīdzekļa amortizējamo vērtību. Nolietojuma aprēķināšana netiek pārtraukta tehnisku apkopju, remonta un rekonstrukcijas gadījumā.

Nolietojuma aprēķināšanas metodiku, kuru pieņem uzņēmums un kura tiek apstiprināta, kā tā iekšējais normatīvais dokuments, nav jāizgudro no jauna. Uzņēmuma vienkārši ir jāizvēlas viena no esošajām nolietojuma aprēķināšanas metodēm tām pamatlīdzekļu kategorijām, kuras eksistē un tiek lietotas uzņēmumā. Kas izvēle ir izdarīta, tad tā jānostiprina, jādokumentē. Darbs pie uzņēmuma pamatlīdzekļu nolietojuma metodikas sastādīšanas sastāv no vairākiem elementiem:

- Pirmais, notiek pamatlīdzekļu klasifikācija un novērtējums, kuri tiek izmantoti uzņēmumā.
- Otrais, katrai pamatlīdzekļu grupai tiek izvēlēta vispiemērotākā nolietojuma aprēķināšanas metode.

- Trešais, tiek izskatīts katrs pamatlīdzekļu kategorijas plānotais ekspluatācijas laiks un tai tiek noteikta nolietojuma norma.

Kad nolietojuma aprēķināšanas metode izvēlēta, tad tiek noteikta pamatlīdzekļu ekspluatācijas termiņi, jo tieši tie nosaka nolietojuma normu vai pamatlīdzekļa vērtības norakstīšanu uzņēmuma kārtējos izdevumos. Ekspluatācijas termiņa pārmērīga paaugstināšana var novest pie nepamatotiem zaudējumiem, ja doto pamatlīdzekli nāksies likvidēt tā fiziskā nolietojuma vai noderības turpmākajā ekspluatācijā ātrāk par noteikto laiku. Vai arī otrādi, nepamatoti pazemināts pamatlīdzekļa ekspluatācijas laiks var novest pie tā, ka pamatlīdzekļa ekspluatācija turpinās un dod peļņu jau ar nulles vērtību.

Nolietojuma normas tiek aprēķinātas no pamatlīdzekļu plānotā ekspluatācijas termiņa.

Nolietojuma norma = 1 / ekspluatācijas plānotais termiņš [17,11]

Tā parāda to pamatlīdzekļu vērtības daļu, kura tiks iekļauta uzņēmuma kārtējos izdevumos par vienu pamatlīdzekļa ekspluatācijas gadu.

Visbiežāk nolietojuma normu nosaka procentos gadam, kas ir daudz vieglāk izdarāms aprēķinos:

Nolietojuma norma % = 100 / ekspluatācijas plānotais termiņš [17,11]

Nolietojuma metode – tā ir pamatlīdzekļa nolietojuma gada summas aprēķināšana matemātiskā formula. Lielākajā daļā nolietojuma metožu tiek izmantota nolietojuma norma, kura tiek aprēķināta procentos gadam. [17,11]

Pirms nolietojuma aprēķina pēc kādas metodes, ir jānosaka četri rādītāji:

- Sākotnējā vērtība, par kādu objekts pieņemts grāmatvedības uzskaitē.
- Objekta kalpošanas ilgums, ko nosaka ekspertīzes ceļā, pamatojoties uz ekonomisko analīzi objekta iegādes brīdī, un uzrāda uzskaites metodikā vai apstiprina uzņēmuma vadītājs kā patstāvīgu grāmatvedības kārtības un organizācijas dokumentu, konkrēti par pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķināšanu.
- Likvīdā vērtība, objekta vērtība, kas var palikt pēc norakstīšanas izdevumos visa kalpošanas laika gaitā. Likvīdo vērtību nosaka patstāvīgi vienlaikus ar kalpošanas ilguma noteikšanu katram objektam. Dažos gadījumos tā var līdzināties nullei, citos – to novērtē konkrētā summā.
- Objekta amortizējamā vērtība, ko nosaka kā starpību starp sākotnējo vērtību un likvīdo vērtību izslēgšanas brīdī.

Grāmatvedības praksē eksistē daudzi pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķināšanas paņēmieni. Pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķināšanai var izmantot kādu no sekojošām metodēm:

- ✓ Lineārā metode.
- ✓ Degresīvā metode – ģeometriski degresīvā un aritmētiski degresīvā.
- ✓ Ražošanas vienību metode. [7,58]

Lineārā metode – pamatlīdzekļu sākotnējā iegādes vai izveidošanas vērtība, no kuras atskaitīta likvidācijas vērtība, uz izmaksā, tiek vienmērīgi attiecināta pamatlīdzekļu lietderīgās izmantošanas laikā. [15,29]

Izmantojot nolietojuma aprēķināšanas lineāro metodi, nolietojuma summa tiek aprēķināta procentos no objekta uzskaites vērtības. Ar objekta uzskaites vērtību šeit saprot pamatlīdzekļa sākotnējo vērtību vai atjaunošanas vērtību, kas radusies to pārcenojot vai arī pēc rekonstrukcijas un kapitālā remonta. Faktiski visu objekta eksistēšanas laiku uzņēmumā tā nolietojuma summa tiek aprēķināta procentos no vienas un tās pašas objekta vērtības. Tāpēc nolietojuma gada summa vienmēr ir viena un tā pati.

Piemērs.

Uzņēmums iegādājās automašīnu par 12000 Ls. Derīgās lietošanas laiks 5 gadi.

Gada nolietojuma summa = $12000 / 5 = 2400$ Ls

Gada nolietojuma normu var izteikt procentos = $100\% / 5 = 20\%$

Nolietojuma summa mēnesī = $2400 / 12 = 200$ Ls

2.1. tabula

Nolietojuma aprēķins pēc lineārās metodes

Ekspluatācijas gads	Uzskaites vērtība	Nolietojuma summa gadā	Uzkrātais nolietojums	Atlikusī vērtība
1	12000	2400	2400	9600
2	12000	2400	4800	7200
3	12000	2400	7200	4800
4	12000	2400	9600	2400
5	12000	2400	12000	0

Atlikusī vērtība katru gadu samazinās vienmērīgi par 2400 Ls. Piektā gada beigās automašīnas atlikusī vērtība būs vienāda ar nulli. Uzņēmums var turpināt izmantot automašīnu, ja tās tehniskais stāvoklis to pieļauj, bet tad jāpārvērtē, jānosaka derīgās lietošanas laiks un jaunā vērtība jāamortizē. Uzņēmums drīkst pārvērtēt tikai, tad ja tas izmanto pārvērtēšanas uzskaites metodi.

Degresīvā metode.

Metodes pamatā ir pieņēmums, ka pamatlīdzekļu izmantošanas pirmajos gados būs mazāks remonta un citas ekspluatācijas izmaksas, bet turpmākajos – lielākas. [11,22] Lai izlīdzinātu šīs izmaksas visā lietderīgās izmantošanas laikā, pirmajos gados nolietojumu aprēķina lielāku, bet turpmākajos gados mazāku. Šo metodi lieto aprēķinot nolietojumu galvenokārt ražošanas iekārtām. Metodes priekšrocība ir tā, ka iespējams nodrošināties pret zaudējumiem pēkšņu tehnoloģijas izmaiņu gadījumos, kad kāda tehnoloģiskās iekārta jānoraksta pirms beidzies tās derīgās lietošanas laiks.

Nolietojuma aprēķinam var pielietot ģeometriski degressīvo vai aritmētiski degressīvo metodi.

Ģeometriski degressīvā metode.

Nolietojuma norma, kas izteikta procentos, tiek palielināta divas līdz trīs reizes. Nolietojuma summu rēķina no pamatlīdzekļu atlikušās vērtības katra gada beigās. Pēdējā lietderīgās izmantošanas gadā noraksta atlikušo vērtību, jo pie šīs aprēķina metodes atlikusī vērtība nekad nevar būt nulle. [11,22]

Piemērs.

Uzņēmums iegādājās automašīnu par 12000 Ls. Derīgās lietošanas laiks 5 gadi.

Gada nolietojuma normu var izteikt procentos = $100\% / 5 = 20\% * 2 = 40\%$

Pirmajā gadā tika veikts remonts – 1000 Ls

2.2.tabula

Nolietojuma aprēķins pēc ģeometriski degressīvās metodes

Ekspluatācijas gads	Uzskaites vērtība	Remonta izmaksas	Nolietojuma summa gadā	Uzkrātais nolietojums	Atlikusī vērtība
1	12000	1000	$13000 * 40\% / 100\% = 5200$	5200	7800
2	13000		3120	8320	4680
3	13000		1872	10192	2808
4	13000		1123	11315	1685
5	13000		1685	13000	0

Metode ieteicama tiem pamatlīdzekļiem, kuri var ātri morāli novecoties vai kuru ekspluatācija saistīta ar ievērojamiem uzturēšanas izdevumiem (jo pamatlīdzekļu objekts vecāks, jo lielāki izdevumi), izlīdzinot izdevumus pa periodiem. Metodi arī lieto uzņēmuma ienākuma nodokļa deklarācijas sastādīšanai, tikai visai pamatlīdzekļu grupai kopumā, izmantojot divkāršu likmi.

Aritmētiski degressīvā metode.

Šī metode pieder pie paātrinātajām pamatlīdzekļu nolietojuma metodēm. Šajā nolietojuma aprēķināšanas metodē netiek izmantots nolietojuma normas jēdziens, kā citās metodēs. Nolietojuma gada summa visam pamatlīdzekļa plānotajam ekspluatācijas laikam tiek aprēķināta sākotnēji un pati summa ir vienāda ar skaidri nofiksēto norēķina summu. Izmantojot aritmētiski degresīvo metodi, saskaita visus skaitļus rindas ciparus par normatīvo ekspluatācijas laiku.

Piemērs.

Uzņēmums iegādājās automašīnu par 12000 Ls. Derīgās lietošanas laiks 5 gadi.

Gada nolietojuma summa = $12000 / 5 = 2400$ Ls

Kopējās derīgās izmantošanas gadu skaits 15 (1+2+3+4+5)

2.3.tabula

Nolietojuma aprēķins pēc aritmētiski degresīvās metodes

Ekspluatācijas gads	Uzskaites vērtība	Nolietojuma summa gadā	Uzkrātais nolietojums	Atlikusī vērtība
1	12000	$12000 * 5 / 15 = 4000$	4000	8000
2	12000	$12000 * 4 / 15 = 3200$	7200	4800
3	12000	$12000 * 3 / 15 = 2400$	9600	2400
4	12000	$12000 * 2 / 15 = 1600$	11200	800
5	12000	$12000 * 1 / 15 = 800$	12000	0

Šī metode izmanto tikai uz pilna gada pamata. Pamatlīdzekļa plānotā ekspluatācijas laika beigās viņa uzskaites vērtība tiek norakstīta pilnībā, pie tam pirmajos gados tiek norakstīta daudz lielāks summas, kā turpmākajos gados. Pats nolietojuma aprēķins tiek veikts uz objekta uzskaites vērtību, ar kuru saprot pamatlīdzekļa sākotnējo vai atjaunošanas vērtību.

Ražošanas vienību metode. Nolietojuma gada summu aprēķina atkarībā no attiecīgā pamatlīdzekļa objekta izmantošanas (saražotās produkcijas vienību skaita ar noteiktu iekārtu, nobraukto km skaita ar kravas automašīnu). [11,24]

Šī metode paredz, ka nolietojuma summa tiek aprēķināta nevis kopumā par gadu, kā tas tika darīts, izmantojot nolietojuma lineāro metodi, bet par noteiktu laika periodu, par kuru ir zināms iegūtā rezultāta apjoms. Tā var būt nedēļa, mēnesis, gads. Tad pamatlīdzekļa nolietojuma gada summa, kas aprēķināta, izmantojot ražošanas metodi, ir vienāda ar atsevišķiem periodiem, kas veido atskaites gadu, aprēķināto nolietojuma summu. Nolietojuma

norma, kura tiek izmantota formulā, tiek aprēķināta vadoties no visa plānotā rezultāta apjoma visā plānotajā dotā objekta izmantošanas laikā uzņēmumā.

Piemērs.

Uzņēmums iegādājās kravas automašīnu par 12000 Ls. Derīgās lietošanas laiks 5 gadi.

Kravas automašīna pārvadājumiem varēs nobraukt 100000 km.

Nolietojuma summa uz 1 km/gadā = $12000 / 100000 = 0,12$ Ls

2.4.tabula

Nolietojuma aprēķins pēc ražošanas vienību metodes

Ekspluatācijas gads	Uzskaites vērtība	Nobrauktie km	Nolietojuma summa gadā	Uzkrātais nolietojums	Atlikusī vērtība
1	12000	35000	$35000 * 0,12 = 4200$	4200	7800
2	12000	30000	$30000 * 0,12 = 3600$	7800	4200
3	12000	20000	$20000 * 0,12 = 2400$	10200	1800
4	12000	10000	$10000 * 0,12 = 1200$	11400	600
5	12000	5000	$5000 * 0,12 = 600$	12000	0

Uzņēmumā izvēlēta nolietojuma (amortizācijas) aprēķināšanas metode jāpiemēro pastāvīgi, bet ja to maina kādu būtisku apstākļu dēļ, tad pārskata periodā, kurā metode tiek mainīta, jāaprēķina un jāuzrāda metodes izmaiņas iemeslu, aprēķinot un norādot izmaiņas sekas.

Izmantojot pamatlīdzekļu norakstīšanā lineāro metodi, atlikusī vērtība samazinās vienmērīgi. Kā jau iepriekš tika rakstīts, ka šīs aprēķināšanas metodes priekšrocība ir aprēķinu vienkāršība.

Nolietojuma aprēķināšanā izmantojot ģeometriski degressīvi metodi, nolietojuma summu rēķina pirmajā gadā no pamatlīdzekļu sākotnējās vērtības, bet nākošajos gados no pamatlīdzekļu atlikušās vērtības katra gada beigās.

Ražošanas vienību metodi varēs pielietot tikai tādiem pamatlīdzekļiem, kuriem var noteikt, ja ir zināms attiecīgā pamatlīdzekļa objekta izmantošana (saražotās produkcijas vienību skaits ar noteikti iekārtu, nobraukto km skaita ar kravas automašīnu utt.)

Pamatlīdzekļu amortizējamo vērtību nosaka, atskaitot no uzskaites vērtības iespējamo ieņēmumu summu, kuru varētu iegūt pilnīgi nolietota pamatlīdzekļa likvidācijas rezultātā (lūžņu vērtība u.tml.) Ja šī vērtība ir nenozīmīga vai nav iespējams to aprēķināt, to var

neievērot pamatlīdzekļu amortizējamās vērtības un nolietojuma (amortizācijas) aprēķinos. Ja paredzama liela lūžņu vērtība, pamatlīdzekļa nolietojums (amortizācija) jānosaka, rēķinoties ar šo vērtību, kā arī ar paredzamajiem pamatlīdzekļa izslēgšanas (likvidācijas) izdevumiem.

Pamatlīdzekļu nolietojums jāaprēķina sistemātiski katrā pārskata periodā atbilstoši iegrāmatotai attiecīgā gada vērtībai un tādā pašā apmērā jāuzrāda peļņas vai zaudējuma aprēķinā neatkarīgi no tā, vai pārskata gads tiek noslēgts ar peļņu vai zaudējumu.

Uzņēmumā pamatlīdzekļu nolietojumu aprēķina neatkarīgi no tā, kā tas veikts – rakstiski vai ar datoru – obligāti jānoformē ar atsevišķu, speciālu dokumentu “Uzņēmuma pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķinu saraksts”. Ja tāds dokuments netiek noformēts, tad, pirmkārt, iztrūkst pierādījumi tam, ka pamatlīdzekļa nolietojuma summa gada laikā aprēķināta pareizi un, otrkārt, tiek pārkāpts LR likums “Par grāmatvedību”, tā kā nav dokumenta, uz kura pamata uzskaitē tiek veikta pamatlīdzekļu nolietojuma summas iegrāmatošana. Dokumenta “Uzņēmuma pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķinu saraksts” formu var brīvi izvēlēties, tas nozīmē to, ka nav vienotas valsts apstiprinātās formas. Tāpēc uzņēmumam ir tiesības pašam apstiprināt šā dokumenta formu. Ja nolietojuma aprēķins tiek veikts, izmantojot speciālu grāmatvedības programmu datorā, tad pēc aprēķina veikšanas to obligāti jāizdrukā. Lai datora izdruka būtu juridisks spēks, attaisnojošs grāmatvedības dokuments, grāmatvedim tā jāparaksta un tajā jābūt datumam, numuram, uzņēmuma nosaukumam un rekvizītiem. Galvenā prasība uzņēmuma pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķināšanas procesam – ir jābūt dokumentam, kas atspoguļo nolietojuma aprēķināšanu un uz katra pamata turpmāk tiek veikts iegrāmatojums par tā atspoguļošanu uzskaitē.

Ja nolietojuma atspoguļošanai uzskaitē izvēlēta uzkrājoša pieeja, tad tas nozīmē, ka aprēķinātā nolietojuma summa vienmēr tiek atspoguļota kontā 7... – izdevumi. Ja nolietojuma atspoguļošanai uzskaitē izvēlēta rezultatīvā pieeja, tad tas nozīmē, ka aprēķinātā nolietojuma summa vienmēr tiek atspoguļota rezultatīvajā kontā 8610 – peļņa vai zaudējumi. Pie tam tas noteikti notiek atskaites gada beigās, sastādot Uzņēmuma gada pārskatu.

Grāmatojums D – pamatlīdzekļu nolietojums (7...)

K – pamatlīdzekļu nolietojums (129.)

Galvenais noteikums, atspoguļojot aprēķināto nolietojuma summu uzskaitē, ir metodikas vienotība no gada uz gadu, izvēloties nolietojuma aprēķināšanas metodi, to aprēķinot un atspoguļojot bilancē.

Tātad pamatlīdzekļu nolietojuma summu iegrāmato saimnieciskās darbības izdevumos konta D 7420 – pamatlīdzekļu nolietojums un K 1290 – pamatlīdzekļu nolietojums. Kontu 1290 ieteicams sadalīt sīkāk, atbilstoši pamatlīdzekļu grupām, izmantojot koda ceturto zīmi.

Konta 1290 kredītā uzkrāj aprēķināto nolietojumu visā pamatlīdzekļu lietderīgās izmantošanas laikā. Kontā 7420 – pamatlīdzekļu nolietojums – grāmato pārskata gadā aprēķināto nolietojumu, kuru gada beigās pārgrāmato uz kontu 8610 – peļņa vai zaudējumi un atspoguļo peļņas vai zaudējuma aprēķinā, neatkarīgi no tā vai pārskata gads ir noslēgts ar peļņu vai zaudējumiem.

Pēc pamatlīdzekļu iegādes un nodošanas ekspluatācijā rodas izdevumi to uzturēšanai darba kārtībā. Šādi izdevumi jāuzskaita pēc to būtības, ievērojot šādus noteikumus:

- ✓ Izdevumi, kas dod labumu nākotnē vairāku pārskatu periodu garumā, ir kapitalizējami un uz izmaksām attiecināmi laikā, kurā šie nākotnes labumi tiek saņemti.
- ✓ Pamatlīdzekļu uzturēšanas izdevumi ir atzīstami par izmaksām peļņas vai zaudējumu aprēķinā, tiklīdz tie rodas.

Ekspluatācijas procesā pamatlīdzekļi zaudē savas fiziskās un tehniskās īpašības. Lai atjaunotu nolietojumu dēļ zaudētās īpašības, pamatlīdzekļi jāremontē. Atkarībā no remontdarbu sarežģītības pakāpes izšķir pamatlīdzekļu kārtējo un kapitālo remontu.

Pamatlīdzekļu remonta uzskaitē ir jānodrošina:

- Visu remontdarbu pareizs dokumentārais noformējums.
- Veikto remontdarbu apjoma un vērtības norakstīšana.
- Remontdarbu izmaksu norakstīšana atbilstoši to finansēšanas avotiem. [13,77]

Kārtējais remonts

Par kārtējo remontu uzskata darbus, kas tiek veikti, lai sistemātiski un savlaicīgi pasargātu pamatlīdzekļus no priekšlaicīgas nolietošanās un uzturētu tos darba stāvoklī.

Remonta izmaksas pieder pie kārtējiem izdevumiem.

Pamatojums pamatlīdzekļu kārtējā remonta izmaksu norakstīšanai ir akts par veiktajiem darbiem neatkarīgi no tā, ar kādu paņēmieni remonts noticis: ar darbuzņēmuma, saimniecisko vai jaukto paņēmieni. [13,79]

Remontu noformē ar šādiem ierakstiem uzskaitē:

1. Remonts veikts ar darbuzņēmuma paņēmieni:

D – Saimnieciskās darbības izdevumi (7...)

D – Norēķini par Pievienotās vērtības nodokli (572.)

K – Norēķini ar darbuzņēmējiem (531.)

2. Izdevumi par pamatlīdzekļu remontu, kas veikts ar saimniecisko paņēmieni, tiek atspoguļoti materiālu, naudas līdzekļu, darba samaksas un citos kontos:

D – Saimnieciskās darbības izdevumi (7...)

D – Norēķini par Pievienotās vērtības nodokli (572.) – par iegādātajiem materiāliem

K – Materiāli (211.), Naudas līdzekļi (26.), Norēķini par darba samaksu (561.)

Kapitālais remonts.

Kapitālais remonts pēc darbu satura un rakstura ir sarežģītāks, bet no izmaksu viedokļa – dārgāks. Kapitālais remonts parasti ietekmē pamatlīdzekļu atlikušo vērtību vai to ekspluatācijas laiku.

Pirms kapitālā remonta uzsākšanas pamatlīdzekļu objekti jāapseko speciālistiem. Lai vispusīgi apsektu to pamatlīdzekļu objektu fizisko stāvokli, kuriem paredzēts kapitālais remonts, uzņēmuma vadītājs ieceļ komisiju, kas sastāda objekta tehniskā stāvokļa aktu, norādot darba apjomu un raksturu.

Piemērs. Objekta sākotnējā vērtība 2000 Ls. Derīgās lietošanas laiks 5 gadi. Gada nolietojuma summa 400 Ls. Trijos gados aprēķināta nolietojuma summa bija 1200 Ls. Pēc veiktā kapitālā remonta 500 latu vērtībā derīgās lietošanas laiks pagarinās līdz 7 gadiem, papildus par 2 gadiem.

1. Kapitālo izmaksu norakstīšana:

D – Uzkrātais pamatlīdzekļu nolietojums (129.)

K – Norēķini ar darbuzņēmējiem (531.) vai Naudas līdzekļi (26.)

Uzkrājumu rezultātā nolietojuma summa būs 700 Ls (1200 – 500)

2. Jaunā amortizācijas vērtība: $2000 - 700 = 1300$ Ls

3. Ikgadējā nolietojuma summa pēc kapitālā remonta $1300 : 4$ gadiem $(7 - 3) = 325$ Ls

D – Pamatlīdzekļu nolietojums (742.)

K – Uzkrātais nolietojums (129.)

2.2.2. Nodokļu vajadzībām.

Pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķināšana finansu grāmatvedībā un ar uzņēmuma ienākuma nodokli apliekamās summas noteikšanai ir divi atšķirīgi aprēķinu. Šīs atšķirības ir sekojošas:

Finanšu grāmatvedībā:

- ✓ Uzņēmuma vadītāja apstiprinātās nolietojuma normas.
- ✓ Uzņēmuma vadītāja apstiprinātā metode.
- ✓ Uzskaita finanšu grāmatvedības kontos.
- ✓ Atspoguļo peļņas vai zaudējuma aprēķinā.

Ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamās summas noteikšanai:

- ✓ Likuma “Par uzņēmumu ienākuma nodokli 13. pantā noteiktās nolietojuma likmes”.
- ✓ Ģeometriski degresīvā metode ar divkāršo nolietojuma normu.
- ✓ Neņem vērā mēnešus, cik ilgi pamatlīdzeklis atradies uzņēmumā.
- ✓ Neatspoguļo peļņas vai zaudējumu aprēķinā.

Pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķināšanas kārtību ar nodokli apliekamā ienākuma noteikšanai nosaka likums “Par uzņēmuma ienākuma nodokli” 13. pants.

Nolietojums tiek rēķināts visai uzņēmumu ienākuma nodokļu likuma 13. pantā noteiktajai pamatlīdzekļu kategorijai kopumā, izņemot ēkas un to daļas, būves, ilggadīgos stādījumus, jaunām - pēc 2005. gada 31. decembra - iegādātām ražošanas tehnoloģiskām iekārtām, kā arī attiecībā uz pamatlīdzekļiem, kas saimnieciskajā darbībā netiek izmantoti vai tiek izmantoti tikai daļēji.

Nolietojums netiek aprēķināts saimnieciskajā darbībā neizmantotajiem pamatlīdzekļiem.

Ja uzņēmuma bilancē ir pamatlīdzekļi, kas tiek nomāti ar izpirkuma tiesībām, tiem aprēķina nolietojumu nodokļiem.

Datorprogrammu licences, kuras uzņēmums finanšu grāmatvedībā atzinis par nemateriāliem aktīviem, nolietojumu aprēķinā uzņēmumu ienākuma nodokļa mērķiem tiek iekļautas III kategorijas pamatlīdzekļu sastāvā, jo tās atbilst likuma definīcijai “datora programmprodukti.”

Aprēķinātais nolietojums nodokļiem netiek grāmatots, tikai uzrādīts Uzņēmuma ienākuma nodokļu deklarācijas 39. rindā “Pamatlīdzekļu nolietojuma un norakstāmo nemateriālo ieguldījumu vērtības summas saskaņā ar likuma 13. pantu”.

2.5. tabula

Pamatlīdzekļu grupējums pa kategorijām saskaņā ar likuma “Par uzņēmuma ienākuma nodokli” 13. pantu

Kategorija	Nolietojuma	Pamatlīdzekļu veids
------------	-------------	---------------------

	likme	
1	5 %	<i>Ēkas, būves, ilggadīgie stādījumi</i>
2	10%	<i>Dzelzceļa ritošais sastāvs, jūras un upju flotes transportlīdzekļi, flotes un ostu iekārtas, enerģētiskās iekārtas un to aprīkojums.</i>
3	35%	<i>Skaitļošanas iekārtas, informācijas sistēmas, datoru programmprodukti un datu uzkrāšanas sistēmas. Sakaru līdzekļi (tālruni, mobilie telefoni, faksa aprāti, kopētāji), izņemot 5. kategorijā minētos.</i>
4	20%	<i>Visi pārējie pamatlīdzekļi.</i>
5	7,5%	<i>Naftas izpētes un ieguves platformas, to funkcionēšanai nepieciešamās iekārtas, kas atrodas uz šīm platformām. Naftas izpētes un ieguves kuģi.</i>

[3,13]

Pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķināšanai uzņēmuma iekārto likumā noteiktās pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķina kartes kategorijām:

- ✓ Pirmās kategorijas pamatlīdzekļiem, piektās kategorijas pamatlīdzekļiem un pamatlīdzekļiem, kurus neizmanto saimnieciskajā darbībā vai izmanto daļēji.
- ✓ Pamatlīdzekļiem – ražošanas tehnoloģiskajām iekārtām, kas iegādātas, sākot ar 2006. gada 1. janvāri.
- ✓ Otrās, trešās un ceturtais kategorijas pamatlīdzekļiem – kopā ar visu kategoriju.
- ✓ Nodokļu maksātājs, kas reģistrēts un darbojas kādā no īpaši atbalstāmajām teritorijām.
- ✓ Nemateriālajiem ieguldījumiem nolietojumu aprēķina par katru nemateriālo ieguldījumu atsevišķi.
- ✓ Pamatlīdzekļu nolietojuma un nemateriālo ieguldījumu vērtības norakstīšanas aprēķina kopsavilkumā.
- ✓ Pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķina kopsavilkumu nodokļu maksātājs, kas reģistrēts un darbojas īpaši atbalstāmajā teritorijā. [6,96]

Uzņēmums nolietojumu rēķinās no katras kategorijas pamatlīdzekļu iegādes vērtības, atbilstoši mēnešu skaitam, kuras uzņēmums darbojas. Taksācijas perioda nolietojuma kopsumma jāpareizina ar koeficientu, kuru aprēķina, mēnešu skaitu taksācijas periodā dalot ar divpadsmit.

Aprēķinot nolietojumu nodokļiem, tiek ieviest tabula ar 10 ailēm:

2. aile “Kategorijas sākotnējā vērtība”. Aizpildīšanai datus ņem no finanšu grāmatvedības un summē visus saimnieciskā darbībā izmantojamo attiecīgās kategorijas pamatlīdzekļu iegādes vai izveidošanas vērtību, kuri attiecīgajā taksācijas periodā iegādāti un nodoti ekspluatācijā.

3.aile “Vērtības izmaiņas – palielināšana +” norāda summu, par kādu palielināta pamatlīdzekļu vērtība, ja pārvērtēšana notikusi sakarā ar uzņēmuma privatizāciju vai atbilstoši normatīvajiem aktiem. Šajā ailē arī norāda izmaksas, kas būtiski palielina pamatlīdzekļa ražošanas potenciālu vai pagarina ekspluatācijas laiku

4.aile “Vērtības izmaiņas – samazināšana -” norāda summu, par kādu samazināta pamatlīdzekļu vērtība, ja pārvērtēšana notikusi sakarā ar uzņēmuma privatizāciju vai atbilstoši normatīvajiem aktiem. Šajā ailē norāda arī izslēdzamās pamatlīdzekļa daļas vai detaļas bilances vērtību. Ja nomainītās daļas vai detaļas bilances vērtība nav aprēķināta atsevišķi, norāda amortizētās aizstāšanas izmaksas.

5.aile “Izslēgtā vērtība” norāda izslēgtā vai stihijas nelaiemes dēļ vai citā piespiedu kārtā zaudētā pamatlīdzekļu bilances vērtību vai atlikušo kategorijas vērtību, ja no kategorijas izslēgts citam uzņēmumam nodots pamatlīdzeklis.

6.aile “Koriģētā vērtība” norāda pamatlīdzekļu koriģēto vērtību. 1.Taksācijas periodā, kurā pamatlīdzeklim sāk rēķināt nolietojumu nodokļu vajadzībām, šajā ailē norādāmo vērtību aprēķina, izmantojot formulu 2.aile + 3.aile – 4.aile – 5.aile. 2.Nākamajos taksācijas periodos šajā ailē norādāmo vērtību aprēķina, izmantojot formulu: iepriekšējā taksācijas perioda 6.aile + 3.aile – 4.aile – 5.aile.

7.aile “Vērtība, no kuras aprēķina taksācijas perioda nolietojumu” norāda – 1. vērtību, kas aprēķināta taksācijas periodā, kurā pamatlīdzeklim sāk rēķināt nolietojumu nodokļu vajadzībām, izmantojot formulu: 2.aile + 3.aile – 4.aile – 5.aile. 2. Vērtību, kas nākamajos taksācijas periodos aprēķināta, izmantojot formulu: 10.aile + 3.aile – 4.aile – 5.aile.

8.aile “Taksācijas perioda nolietojums (7.aile x likme %)” norāda aprēķināto taksācijas perioda nolietojumu, izmantojot formulu: 7.aile norādīto vērtību reizina ar dubulto procentu likmi, kas noteikta attiecīgajai pamatlīdzekļu kategorijai likuma 13. pantā.

9.aile “Uzkrātais nolietojums” norāda uzkrāto nolietojumu nodokļiem, summējot iepriekšējā taksācijas perioda 9. ailē norādīto vērtību un taksācijas periodā aprēķināto nolietojumu, kas norādīts 8. ailē.

10.aile “Atlikusī kategorijas vērtība pēc taksācijas perioda nolietojuma atskaitīšanas” norāda pamatlīdzekļa atlikušo vērtību, ko aprēķina, izmantojot formulu: 7.aile – 8.aile. Šajā ailē norādītā vērtība jāiegūst arī, izmantojot formulu: 6.aile – 9.aile. [6,97]

Uzņēmuma vadībai jāizstrādā un jāapstiprina noteikumi attiecībā uz ēku, būvju, iekārtu un mašīnu kapitālām izmaksām, norādot, kas ir kapitālais remonts, rekonstrukcija ēkām, būvēm, iekārtām un mašīnām.

Nomātiem pamatlīdzekļiem ar izpirkuma tiesībām, kapitālas izmaksas noraksta tāpat kā pašu pamatlīdzekļiem.

Nomātiem pamatlīdzekļiem bez izpirkuma tiesībām, kuri pēc nomas termiņa beigām jāatdod īpašniekam, kā arī, ja nomas līgumā paredzēts to kapitālais remonts, kapitālā remonta izmaksa nomniekam jānoraksta vienlīdzīgās daļās atlikušajā nomas periodā. Ja, saskaņā ar līgumu, iznomātājs kompensē nomniekam kapitālas izmaksas, to summa jāiekļauj apliekamajā ienākumā.

Ja nomnieks veic iznomāto pamatlīdzekļu kapitālo remontu, rekonstrukciju, kas nav paredzēta nomas līgumā, vai nomas līgums nav noslēgts, tad par šo izmaksu summu jāpalielina apliekamais ienākums.[3,13]

Ikgadējais nolietojums tiek aprēķināts katrai kategorijai no atlikušās vērtības pēc divkāršās likmes. Turklāt nepieciešams nosacījums ir pamatlīdzekļu objekta piedalīšanās uzņēmuma saimnieciskajā darbībā. Šāda veida aprēķinātā nolietojuma summa neatspoguļojas grāmatvedībā, neattiecas uz izdevumiem, bet bez grāmatojuma samazina apliekamo ienākuma uzņēmuma ienākuma nodokļa aprēķinā. Tādējādi no nodokļu uzlikšanas viedokļa uzņēmumam vislielākos atvieglojumus dod tieši pirmie gadi, kad jaunākā tehnika, iekārtas un citi objekti tiek izmantoti tā saimnieciskajā darbībā.

2.3. Izslēgšanas uzskaitē

Pamatlīdzekļu izslēgšana ir pamatlīdzekļu norakstīšana nolietojuma rezultātā, pārdošana, nodošana nomā ar izpirkuma tiesībām, ieguldīšana citu uzņēmumu kapitālā.

Pamatlīdzekli izslēdz, ja:

- ✓ Pamatlīdzekli atsavina.
- ✓ No pamatlīdzekļu lietošanas vai atsavināšanas nākotnē nav gaidāmi saimnieciski labumi. [7,66]

Izslēdzot pamatlīdzekli fiziskā vai morālā nolietojuma rezultātā komisija sastāda aktu "Par pamatlīdzekļu likvidēšanu". Nododot pamatlīdzekļus citiem uzņēmumiem sastāda aktu "Par pamatlīdzekļu pieņemšanu un nodošanu". Aktā "Par pamatlīdzekļu likvidēšanu" komisija norāda izslēgšanas iemelsu, iegūšanas datumu, ekspluatācijas nodošanas laiku, sākotnējo vērtību un uzkrāto nolietojumu uz norakstīšanas brīdi. Kā arī aktā parāda

Pamatlīdzekļus, kuri uzņēmuma kļuvuši nederīgi, var pārdot. Tos var pārdot pēc atlikušās vērtības vai pēc līgumcenas, kura var būt augstāka vai zemāka par atlikušo vērtību. [9,27] Līgumcenai iespējami trīs varianti:

- Realizējamā objekta atlikušajai vērtībai atbilstoša cena.
- Par atlikušo vērtību lielāka cena.
- Par atlikušo vērtību mazāka cena.

Pārdodot pamatlīdzekļu pēc atlikušās vērtības, saņemot ieņēmumu summu ieņēmamo naudas līdzekļu konta debetā un konta 6520 “Ieņēmumi no pamatlīdzekļu izslēgšanas uz realizācijas” kredītā D 2620 – K 6520. pārdotos pamatlīdzekļus uzskaites vērtībā noraksta no konta 1230 (pamatlīdzekļi), uzkrāto nolietojumu no konta 1290 (pamatlīdzekļus nolietojums). Atlikušo vērtību ieņēmamo konta 6520 debetā.

Ja uzņēmums pārdod pamatlīdzekli par cenu, kura lielāka par atlikušo vērtību, tad starpība starp realizācijas cenu bez Pievienotās vērtības nodokļa un atlikušo vērtību tiek aplikta ar uzņēmuma ienākuma nodokli. Pievienotās vērtības nodokli aprēķina no realizācijas faktiskās cenas – līgumcenas.

Tajos gadījumos, ja realizētā objekta cena ir vienāda ar atlikušo vērtību, ieņēmumu summa atbilst izdevumu summai un ienākuma nodoklis sakarā ar šo darījumu nav jāmaksā. Uzņēmums – pārdevējs norēķiniem ar budžetu aprēķina tikai pievienotās vērtības nodokli. [13,95]

Uzņēmums savus pamatlīdzekļus var ieguldīt cita uzņēmuma kapitālā ar nolūku gūt ienākumus. Uzņēmumam – ieguldītājam tās būs kā ilgtermiņa finanšu ieguldījums, kuru ieņēmamo konta 1310 “Līdzdalība radniecīgo uzņēmumu kapitālā” vai 1330 “Līdzdalība asociēto uzņēmumu kapitālā” debetā. [11,29]

Pusēm vienojoties un noslēdzot līgumu pamatlīdzekļus var ieguldīt atlikušajā vērtībā. Pēc pušu vienošanās uzņēmums pamatlīdzekli var ieguldīt cita uzņēmuma kapitālā par augstāku vērtību nekā atlikusī.

Ja tiek pieņemts lēmums nepārdot aktīvu, kas iepriekš norādīts kā pārdošanai turēts aktīvs, to nekavējoties pārklasificē atpakaļ uz atbilstošu ilgtermiņa ieguldījuma posteni. Šādu ilgtermiņa ieguldījumu novērtē zemākajā no šā aktīva bilances vērtības pirms pārņemšanas uz pārdošanai turētajiem un šā aktīva atgūstamās vērtības brīdī, kad tika pieņemts lēmums to nepārdot. [7,72]

3. PAMATLĪDZEKĻU UZSKAITES NIANSES UZŅĒMUMĀ “BSC”

3.1. Uzņēmuma raksturojums.

Uzņēmums “BSC” ir Sabiedrība ar ierobežotu atbildību, turpmāka tekstā SIA. Uzņēmums dibināts 2001. gada 20. augustā Rīgā. Uzņēmums ir dibināts uz nenoteiktu laiku. Sabiedrība ir juridiska persona un tā iegūst juridiskas personas statusu ar dienu, ka tā ierakstīta Latvijas Republikas Komercreģistrā. Sabiedrība par savām saistībām atbild ar visu savu mantu. Sabiedrība neatbild par Dalībnieka saistībām. Dalībnieks neatbild par Sabiedrības saistībām.

Uzņēmuma pamatmērķis ir apvienot esošās iespējas, materiālos un naudas līdzekļus ražošanā un komercdarbībā, kā arī citos darbības veidos, kas nav pretrunā ar Latvijas Republikā spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un Sabiedrības statūtiem un ir vērsta uz Dalībnieku un darbinieku ekonomisko un sociālo interešu apmierināšanu.

Sabiedrības komercdarbības veidi ir:

- ✓ Specializētie būvniecības darbi.
- ✓ Būvdarbu pabeigšana.
- ✓ Grīdas un sienas apdare.
- ✓ Citas būvdarbu pabeigšanas operācijas.
- ✓ Citi darbības veidi, kas nav pretrunā Latvijas Republikas spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

Komercdarbības veidus, kuri paredzēti Sabiedrības statūtos un kuru veikšanai saskaņā ar Latvijas Republikā spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem nepieciešama speciāla atļauja (licence), uzņēmums var veikt tikai pēc attiecīgās atļaujas saņemšanas.

Uzņēmuma pamatkapitāls ir 180 000 Ls. Tas ir sadalīts 180 000 daļās un vienas kapitāla daļas nominālvērtība ir 1 Ls. Sabiedrībai ir valde, kura sastāv no diviem valdes locekļiem – valdes priekšsēdētājs un valdes loceklis, kuri ir tiesīgi pārstāvēt Sabiedrību atsevišķi.

Uzņēmums BSC celtniecības pakalpojumu tirgū darbojas kopš 2003. gada (reģistrēts LR UR 2001.gada 20.augustā, Komercreģistrā 2003. gada 24.jūlijā) Uzņēmuma specializācija ir monolīto dzelzsbetona konstrukciju izgatavošana. Šajā laika posmā realizēti daudzi projekti, iegūti uzticami partneri un klienti.

Kopš pirmsākumiem uzņēmuma politika ir vērsta uz ilgtermiņa darbību, kā arī jaunu projektu un darbības jomu attīstīšanu, kuri tuvākajā nākotnē nesīs labu peļņu. Piemēram:

1. Investīcijas peldošo dzelzsbetona konstrukciju izstrādē. Rezultāts:

- a. Līgums ar pilnsabiedrību par peldošas dzelzsbetona platformas izstrādi, izbūvi un piegādi
- b. Līgums ar sabiedrisko organizāciju par dzelzsbetona pontonu piegādi jahtu pietātnei

2. Darbinieku apmācība, investīcijas tiltu un ceļu pārvadu būvniecībā. Rezultāts:

- a. līgums ar sabiedrību par tilta būvniecību uz Rīgas-Liepājas šosejas
- b. līgums ar sabiedrību par līdzdalību tilta būvniecībā uz Rīgas-Tallinas šosejas

3. Investīcijas saliekamo dzelzsbetona konstrukciju montāžā. Līgums ar sabiedrību par saliekamo dzelzsbetona ēkas karkasa montāžu Rīgā.

2005. gads uzņēmumam bija ļoti ražīgs. Apgrozījums kāpināts no 0,4 milj. Ls 2005. gadā, līdz 1,3 milj. Ls 2006. gadā. Tomēr jāatzīmē, ka investīcijas nākotnes projektos, darbinieku atlasē un apmācībā, kā arī celtniecības tirgus situācija uzņēmuma finansēm uzlika lielu slogu.

Uz šo brīdi uzņēmumam ir spēkā līgumi ar sabiedrību par dzelzsbetona konstrukciju izbūvi objektā un ar sabiedrību par daudzstāvu dzīvojamās mājas būvniecību. Līgumi ir labi, peļņu nesoši, un parastās būvniecības problēmas šajos projektos jau ir pārvarētas. Pagājušā gada investīcijas personāla jautājumos šobrīd dod labus rezultātus, un aktuālā darbaspēka nokomplektēšana mums problēmas nesagādā.

2005.gada janvārī tika noslēgts grāmatvedības apkalpošanas līgums ar SIA "Z", kurš specializējies celtniecības uzņēmumu grāmatvedības veikšanā un nodrošina operatīvus saimnieciskās darbības pārskatus.

Šajā nozarē pašlaik valda diezgan liela konkurence starp uzņēmumiem. Tomēr, ja uzņēmums darbu veic profesionāli, kvalitatīvi un par pieņemamu cenu, tad iespējams iegūt labu slavu un piesaistīt arvien vairāk pasūtītāji. Godprātīgi veicot darbu, iespējams iekarot vietu tirgū.

Būvniecības nozarē raksturīga strauja tehnoloģiju attīstība – paplašinās izmantojamo materiālu klāsts, to pielietošanas veidi. Pastāvīgi jāseko līdzi tehnoloģiju attīstībai un jācenšas ieviest tās uzņēmuma darbībā.

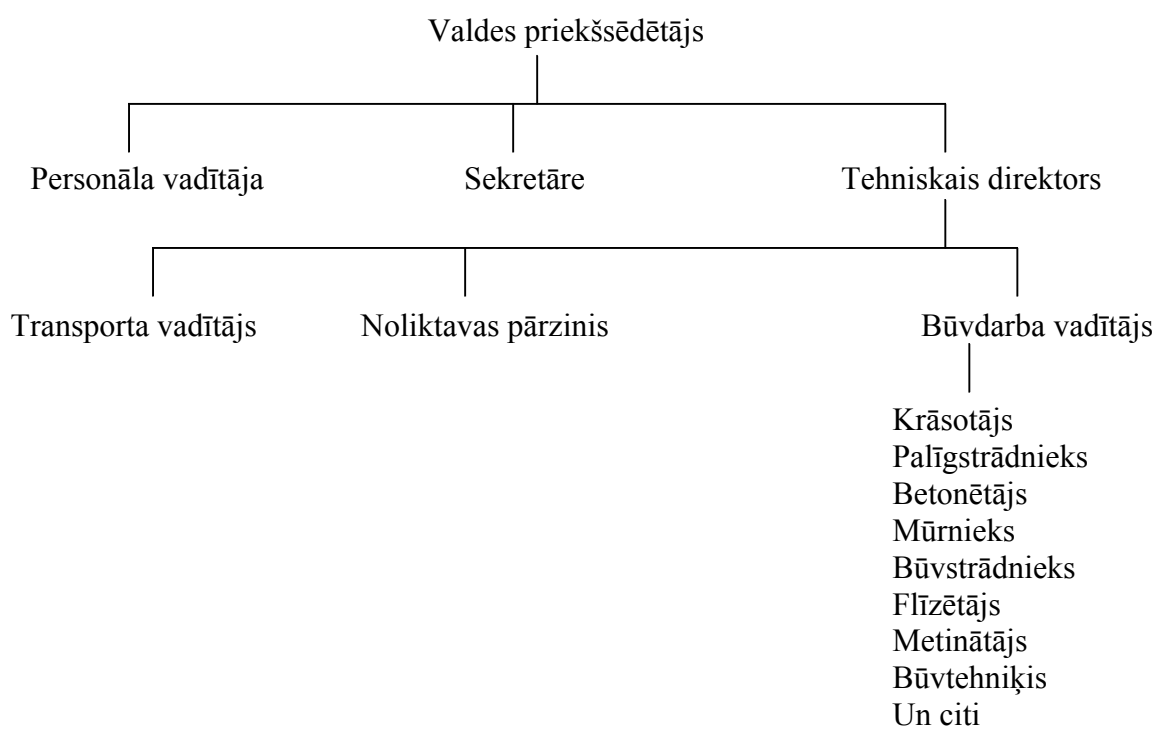
Šīs nozares svarīgs elements un panākumu priekšnoteikums ir profesionāli un kvalificēti darbinieki. Uzņēmumam rūpīgi jāizvēlas speciālisti, kā arī pastāvīgi jāiegulda laiks un līdzekļi viņu kvalifikācijas uzlabošanai, zināšanu paplašināšanai.

Organizācijas struktūra.

Struktūra veidota, ņemot vērā galvenās organizācijas funkcijas – ražošana, finanses.

Visas nodaļas un darbinieki pakļauti direktoram.

Organizatoriskā shēmas

3.1. attēls Uzņēmuma organizatoriskā shēma

Uzņēmumā strādā 53 kvalificēti darbinieki. No tiem 10 darbinieki ir administrācija un pārējie darbinieki ir strādnieki. Uzņēmumā ir kvalificēts personāla daļas vadītājs, kurš noformē darba līgumus un rīkojums, aktus, kurš ir pakļauts valdes priekšsēdētājam. Kā arī ir pakļauta sekretāre. Tad vēl direktoram ir pakļauts tehniskais direktors. Tehniskajam direktoram ir pakļauts noliktavas pārzinis, transporta vadītājs un būvdarba vadītāji. Savukārt, būvdarba vadītājiem ir pakļauti pārējie strādnieki – būvstrādnieki, betonētāji, mūrnieki, būvtehniķi, metinātāji, krāsotāji, palīgstrādnieki. Katra darbinieka amata aprakstā un darba līgumā ir fiksēts, par ko darbinieks ir atbildīgs. Atalgojuma atkarība no paveiktā darba apjoma un kvalitātes arī stimulē katru darbinieka personisko atbildību par savu darba rezultātu. Darbu vadītāji pastāvīgi seko līdzi un kontrolē darbu izpildi un kvalitāti. Tas darbiniekos rada sajūtu, ka ir svarīgi paveikt darbu labi, ka vadība tam stingri seko un ir ieinteresēti labā iznākumā.

Darbinieku motivācijas sistēma:

- ✓ Atalgojums. Atalgojums atkarīgs no darba rezultātiem – nostrādātā laika, paveiktā darba apjoma un darba kvalitātes. Atalgojums ir vidējā atalgojuma līmenī nozarē.
- ✓ Par labi veiktu darbu vadītājs cenšas mutiski izteikt atzinību.
- ✓ Centīgākajiem darbiniekiem uzņēmums apmaksā kvalifikācijas paaugstināšanas kursus.
- ✓ Uzņēmums nodrošina ar nepieciešamo darba inventāru.
- ✓ Uzņēmums apmaksā veselības apdrošināšanas polises.

Uzņēmumā ir izstrādāta kontroles sistēma.

Būvdarbu līgumā ir paredzēti veicamā darba standarti, darba rezultāts.

Izstrādāts darba plāns katrai darba dienai. Būvdarbu vadītājs katru dienu salīdzina paveikto darbu ar izstrādāto plānu.

Lai nodotu paveikto darbu (ēku) ekspluatācijai, tiek veikta objekta apskate un inventarizācija. Salīdzina reāli paveikto ar būvdarba līgumā atrunāto.

Materiālu, resursu kontrole:

1. Būvdarbu vadītāji kopā ar direktoru izstrādā nepieciešamo materiālu plānu.
2. Reizi mēnesī veic inventarizāciju, kurā būvdarbu vadītāji pārliecinās par faktisko materiālu un resursu stāvokli.
3. Salīdzina, esošo materiālu stāvokli ar plānoto un grāmatvedības datus fiksētos.
4. Novērtē, vai materiālu un resursu pārpalikums vai iztrūkums.
5. Ja ir nepieciešams, veic materiālu un resursu iegādi.

Cilvēku kontrole:

1. Izstrādā amata aprakstus.
2. Pieņemot darbā darbinieku, notiek darba interviju un kvalifikācijas dokumentu saņemšana.
3. Salīdzina kandidāta intervijas rezultātu un dokumentu informāciju ar amata aprakstā minētajām prasībām.
4. Ja kandidāts atbilst izvirzītajām prasībām, tad nosūta uzaicinājumu uz darba līguma noslēgšanu. Ja neatbilst – nosūta atteikuma vēstuli.

Darbinieku kvalifikācijas nodrošināšanas kontrole:

1. Reizi gadā darbiniekiem jāapmeklē kvalifikācijas celšanas kursi. Vadītājs izstrādā sarakstu, kurā ietverta informācija ar darbinieku vārdiem un viņu apmeklētajiem kursiem.
2. Vadītājs uz darbinieka iesniegto dokumentu pamata fiksē sarakstā informāciju par darbinieka apmeklētajiem kursiem. Gada beigās vadītājs izskata sarakstu.
3. Vadītājs sastāda sarakstu ar to darbinieku vārdiem, kuri nav cēlušī savu profesionālo kvalifikāciju.
4. Vadītājs sastāda apmeklējamo kursu plānu darbiniekiem.

Finanšu resursu kontrole:

1. Reizi ceturksnī jā sastāda Balance un Peļņas vai Zaudējuma aprēķins.
2. Vadītājs iepazīstas ar pārskatu saturu.
3. Neapmierinoša rezultāta gadījumā izstrādā darbības plānu situācijas uzlabošanai.

Informācijas resursu kontrole:

Reizi mēnesī notiek sapulce par situāciju nozarē, kurā piedalās visu uzņēmuma nodokļu vadītāji. Viņu uzdevums ir pastāvīgi sekot līdzi situācijai nozarē, izmantojot visus iespējamus, legālos informācijas avotus un par to ziņot vadītājam.

Vadības stils, kas orientēts uz uzdevumu izpildi, arī padotos vadītājs vada uz mērķa sasniegšanu. Vadītājs dod instrukcijas, plāno, galveno vērību velta beigu termiņiem un precīzi formulē darba grafiku. Šis vadības stils īpaši piemērots būvniecības uzņēmumam, jo svarīgi noteikt darba grafikus un termiņus. Jo efektīvāk uzņēmums darbojas un laicīgi paveic darbu, jo ātrāk uzņēmums var nodarboties ar nākošo darbu.

3.2. Pamatlīdzekļu uzskaitē.

Pamatlīdzekļu sastāvs.

Uzņēmumā "BSC" ir izveidots konta plāns. Konta plānā ir izstrādāti atsevišķi konti katrai pamatlīdzekļu grupai, kā arī nolietojuma konts ir atsevišķs.

Pamatlīdzekļi:

- 1210 – ēkas
- 1220 – tehnoloģiskās iekārtas un mašīnas
- 1230 – pārējie pamatlīdzekļi
- 1230-001 – līzings pamatlīdzekļi
- 1240 – pamatlīdzekļu veidošana
- 1270 – inventārs
- 1280 – inventāra nolietojums
- 1290 – 3 – pamatlīdzekļu nolietojums

Ar šādu pamatlīdzekļu konta plāna sadalījumu uzņēmums strādā kopš 2005. gada 01. februāra.

Pamatlīdzekļu kontekstā ir jārunā par mazvērtīgiem pamatlīdzekļiem. Mazvērtīgie pamatlīdzekļi ir tādi pamatlīdzekļi, kurus uzreiz var norakstīt uzņēmuma saimnieciskās darbības dažādos izdevumos. To, vai attiecīgais pamatlīdzeklis ir vai nav mazvērtīgs, nosaka uzņēmuma vadība. SIA "BSC" kontekstā mazvērtīgo pamatlīdzekļu sastāvā ietilpst dažādi biroja piederumi, kuru vērtība ir līdz 50 LVL. Tie parasti tiek uzreiz norakstīti saimnieciskās darbības izdevumos. Uzņēmumā ir apstiprināts rīkojums par to, līdz cik latiem skaitās mazvērtīgais inventārs un no cik latiem ir pamatlīdzeklis. Uzņēmumā par pamatlīdzekli atzīst to, kuru vērtība pārsniedz 50 LVL. Ja šī summa ir lielāka, summas norakstīšanai saimnieciskās darbības izdevumos var tikt noteikts ilgāks laiks, bet viss ir atkarīgs no pamatlīdzekļa veida. SIA "BSC" par pamatlīdzekļiem uzskata fiziskus objektus, kuru derīgais lietošanas laiks ir ilgāks par 12 kalendāriem mēnešiem un iegādes vērtība 50 LVL un vairāk. Pie pamatlīdzekļiem netiek pieskaitīti darba instrumenti, ražošanas iekārtu palīgierīces un obligātais darba apģērbs, apavi u.c. priekšmeti, neatkarīgi no derīgās lietošanas laika un iegādes vērtības. Kaut arī uzņēmumam ir rīkojums par to, ka pamatlīdzekļi sākas tikai no vērtības, kura ir lielāka par 50 LVL, tomēr uzņēmums iegādātos mazcenas mobilos telefonus uzskaita pamatlīdzekļu sarakstā un nosaka tiem izmantošanas laiku un rēķina nolietojumu.

SIA "BSC" kontekstā jārunā tikai par iekārtām un mašīnām, pārējiem pamatlīdzekļiem un inventāru, jo uzņēmumam nepieder ne zemes gabali, ne ēkas vai būves, ne ilggadīgie stādījumi. (skatīt 1. pielikumā) Uzņēmumā pavisam ir 122 pamatlīdzekļi, no

kuriem 2006. gadā tika izslēgti 8 pamatlīdzekļi, jo tie bija nolietojušies. Sarakstā var redzēt, ka lielāka daļa no pamatlīdzekļiem ir iekārtas, kas kā būvniecības uzņēmumam ir nepieciešamas. Uzņēmumā ļoti daudz ir iegādātas leņķu slīpmašīnas un optiskie nivelieri, kuriem lietderīgas lietošanas laiks ir diezgan atšķirīgs. Skatot pamatlīdzekļu sarakstu var redzēt, ka vienai slīpmašīnai lietderīgās izmantošanas laiks ir divi gadi, citām trīs gadi. Visām slīpmašīnām nav noteikts vienāds lietderīgās izmantošanas laiks.

Kā arī uzņēmumam ir mobilie telefoni, kuri ir iegādāti uz akcijām un to vērtība ir ļoti maza, bet īstenībā šo telefonu vērtība ir augstāka par to iegādes cenu.

Pārsvarā uzņēmuma ir datoru tehnika, sakaru līdzekļi, automašīnas un dažādas iekārtas. Pašiem pirmajiem iegādātajiem pamatlīdzekļiem derīgās lietošanas laiks ir jau beidzies un tiem atlikusī vērtība ir nulle, dažus no tiem izmanto vēl joprojām saimnieciskā darbībā, dažus vairs neizmanto, jo tie ir nederīgi lietošanai.

Pamatlīdzekļu novērtējums.

Pamatlīdzekļi tiek novērtēti sākotnējā vērtībā.

Uzņēmuma kontos pamatlīdzekļus uzrāda sākotnējā vērtībā (ražošanas pašizmaksā un iegādes pašizmaksā), tajā ietilpst tikai pirkšanas cena. Ražošanas pašizmaksā ietilps visu to izmaksu kopsumma, kas iesaistītas šī pamatlīdzekļa izveidošanā (materiālu izlietojums; aprēķinātā darba alga utt.). Visi pamatlīdzekļi, kas uzrādīti uzņēmuma "BSC" kontos ir pirkti. Visas tirdzniecības atlaides jāatskaita no pirkšanas cenas, cenā nav jāieskaita Pievienotās vērtības nodoklis, jo uzņēmums ir Pievienotās vērtības nodokļa maksātājs. Bilancē pamatlīdzekļus parāda atlikusī vērtībā (sākotnējā vērtība - uzkrātais nolietojums).

Katram pamatlīdzeklim ir izdalīta sākotnējā vērtība, nolietojuma metode (uzņēmums izmanto vienu nolietojuma metodi uz visiem pamatlīdzekļiem). Pamatlīdzekļu ekspluatācijas aktā tiek noteikts izmantošanas laiks.

Pamatlīdzekļu saņemšana.

Kā var redzēt SIA "BSC" pamatlīdzekļu sarakstā (skatīt 1. pielikumā), visi uzņēmuma pamatlīdzekļi ir pirkti, neviens nav pašu būvēts vai ieguldīts uzņēmuma pamatkapitālā.

Pamatlīdzeklis no piegādātajiem tiek saņemts ar stingrās uzskaites pavadzīmi. Tas ir pamatojuma dokuments, pēc kura tas tiek iegrāmatots. Uz šī dokumenta pamata uzņēmums pamatlīdzeklim atver pamatlīdzekļu uzskaites kartīti. Iegādājoties pamatlīdzekļus līzingā, attaisnojuma dokumenti ir līzinga noslēgtais līgums starp līzinga kompāniju un uzņēmumu. Uz tā pamata uzņēmums "BSC" iegrāmato līzinga pamatlīdzekļus kontā 1230-001 un atver tam uzskaites kartīti. Atbildīga persona atbild par pamatlīdzekļa saglabāšanu, apzinātu

nebojāšanu, kura pamatlīdzekļi grāmatvedībā iegrāmato. Pamatlīdzekļi saņemot tas tiek iegrāmatots:

D 1230 – pamatlīdzekļi

K 5310 – norēķini ar piegādātājiem

D 5721 – pievienotās vērtības nodoklis

Pamatlīdzekļu saņemšana, nodošana ekspluatācijā, izslēgšana utt. Ir pamatota ar attaisnojums dokumentiem, kuriem ir jāietver un jāsniedz patiesa informācija par katra pamatlīdzekļa vērtību, jāapliecina tā piederība, kā arī jāatklāj tas, kā atbildībā pamatlīdzeklis nodots.

Uzņēmumā “BSC” arī nomas pamatlīdzekļi. Viens pamatlīdzeklis ir operatīvajā nomā, otrs pamatlīdzeklis ir finanšu nomā, ka šis pamatlīdzeklis tiek nomāts ar izpiršanas tiesībām. Līgumā ir stingri noteikts nomas termiņš un nomas maksājuma grafiks saskaņā ar kuru tiks kārtoti visi maksājumi. Līzings devējam ir tikai juridiskās tiesības, kuras līzings perioda beigās pāriet pie līzings ņēmēja, ja tas noteiktā termiņā dzēš visas saistības. Ja nomnieks nepilda savas saistības, līzings devējs var attiecīgo pamatlīdzekli līzings ņēmējam atsavināt. Nomātajiem pamatlīdzekļiem ir izveidots atsevišķs konts. Pēc tam, ka šis pamatlīdzeklis ir nonācis uzņēmuma īpašumā, tad tas tiek pārliekts pie pārējiem uzņēmuma pamatlīdzekļiem un nolietojumu turpina rēķināt tālāk.

No līzings kompānijas tiek saņemts pamatlīdzeklis, tad grāmato:

D 1230- 001 – līzings pamatlīdzekļi

K 5310 – norēķini ar piegādātājiem

D 5721 – pievienotās vērtības nodoklis

Tiek saņemts rēķins:

D 5310 - norēķini ar piegādātājiem

D 7550 – pārējie saimnieciskās darbības izdevumi (procenti)

K 2620 - banka

Pamatlīdzekļu ekspluatācija.

SIA “BSC” dokumentācijā ir pieņemšanas – nodošanas akti, kurā tiek norādīts, kā lietošanā tiek nodota iegādātā automašīna, norādot, ka šai personai ir jāuzņemas pilna atbildība par automašīnu. (skatīt 2. pielikums) Pamatlīdzekļu pieņemšanas nodošanu aktu apstiprina uzņēmuma vadītājs. Katram aktam ir veidots savs numurs. Aktā uzņēmuma vadītājs norāda materiāli atbildīgo personu, kam pamatlīdzeklis tiek nodots. Tālāk tiek minēts arī pamatlīdzekļa nosaukums, tā inventāra numurs un atrašanās vieta. Kā arī pamatlīdzekļa vizuālais raksturojums. Tiek uzrakstīts nodošanas datums. Uzņēmuma vadītājs ar savu parakstu apstiprina to, ka viņš nodod pamatlīdzekli un materiāli atbildīgā persona apstiprina

savukārt ar savu parakstu par pamatlīdzekļu saņemšanu savā atbildībā. Atbildīga persona atbild par pamatlīdzekļa saglabāšanu, apzinātu nebojāšanu Uzņēmums šo aktu sastāda katram pamatlīdzeklim.

Otrs akts ir pamatlīdzekļu nodošana ekspluatācijā. Šis akts arī tiek sastādīts katram pamatlīdzeklim atsevišķi. Katram aktam ir veidots savs numurs. Aktā tiek minēti pamatlīdzekļu komisijas locekļi, kuri ar saviem parakstiem apliecina, ka tāds pamatlīdzeklis tiek palaists ekspluatācijā. Aktu tiek minēts pamatlīdzekļu nosaukums, iegādes datums, pamatlīdzekļu inventāra numurs un sākotnējā vērtība. Kā arī tiek uzrakstīts ar kādu datumu pamatlīdzeklis tiek palaists ekspluatācijā un tiek uzrakstīts derīgās lietošanas laiks. Aktā arī norādīts kam pamatlīdzeklis tiek nodots – materiāli atbildīgā persona un viņš to apliecina ar savu parakstu. (skatīt 3. pielikumā)

Katram iegādātam pamatlīdzeklim tiek iekārtot pamatlīdzekļu uzskaites kartiņa. Kartiņa tie ierakstīts pamatlīdzekļa nosaukums, atbildīgā persona, iegādes datums un dokuments. Kā arī ekspluatācijas datums un derīgās izmantošanas laiks, sākotnējā vērtība un nolietojuma summa vienā mēnesī. Katru gadu šī kartiņa tiek papildināta – katra gada nolietojums tiek atspoguļots šajā kartiņā, līdz ar to parādās arī var redzēt pamatlīdzekļa atlikušo vērtību. (skatīt 4. pielikumu)

Derīgās lietošanas laiku nosaka uzņēmuma vadītājs. Nosakot šo periodu ir jāraugās objektīvi uz to, kā un cik ātri attīstās jaunās tehnoloģijas un jāņem vērā tas, ka nemitīgi notiek kādi jauninājumi. SIA ‘‘BSC’’ nolietojuma rēķināšanas periods pamatlīdzekļiem ir 2 – 5 gadi.

Pamatlīdzekļu nolietojuma metodi katrs uzņēmums var izvēlēties. SIA ‘‘BSC’’ pamatlīdzekļu nolietojumu rēķina pēc lineārās metodes. Tā ir vienmērīga pamatlīdzekļu vērtības sadalīšana un pārvešana uz ražošanas izmaksām. Pamatlīdzekļu nolietojumu sāk rēķināt ar nākamā mēneša pirmo datumu pēc nodošanas ekspluatācijā un beidz ar nākamā mēneša pirmo datumu, kad pamatlīdzekļu izslēgšanas vai amortizēšanās vērtības pilnīgas iekļaušanas izmaksās. Nolietojuma aprēķināšana netiek pārtraukta tehnisku apkopju remonta un rekonstrukcijas laikā. Uzņēmums pamatlīdzekļu nolietojumu aprēķina par mēnešiem. Uzņēmumā ir apstiprinātas šādas nolietojuma normas:

✓ Iekārtas un tehniskais aprīkojums	33%
✓ Mēbeles un biroja iekārtas	20 %
✓ Datori un aprīkojums	33 %
✓ Nemateriālie ieguldījumi	20%
✓ Automašīnas	20%

Ja attiecīgajam pamatlīdzeklim nav noteikta lūžņa vērtība, tad formula ir: nolietojuma summa = sākotnējā vērtība / noteiktais derīgās lietošanas gadu skaits.

Mēneša nolietojuma summu, savukārt, nosaka, gada nolietojuma summu dalot ar 12 (mēneša skaits gadā). Šajos aprēķinos tiek ņemts vērā tas, kurā mēneši attiecīgais pamatlīdzeklis tika iegādāts un cik mēnešus gadā tas bija uzņēmuma īpašumā. Uzņēmums pamatlīdzekļu nolietojumu aprēķina katru mēnesi un iegrāmato. Jo uzņēmuma vadītājam uz mēneša 20. datumu tiek sagatavota operatīvā bilance par iepriekšējo mēnesi.

Piemēram: SIA "BSC" automašīnu Volkswagen VW Vento ir paredzēts amortizēt 5 gadus laikā, tās sākotnējā vērtība ir 2502,36 LVL un tai nav lūžņu vērtības. Gada nolietojuma summa ir $2502,36 / 5 = 500,47$ LVL, bet mēnesī $500,47 / 12 = 41,71$ LVL. Šāda summa katru mēnesi tiek norakstīta uz izmaksām.

Pamatlīdzekļu nolietojums tiek iegrāmatots šādi:

D 7420 – pamatlīdzekļu nolietojums

K 1290-3 – pamatlīdzekļu nolietojums

Nolietojuma grāmatojums tiek veikts uz grāmatvedības izziņas pamata, kas tiek sagatavota grāmatvedībā. To sagatavo grāmatvedis un apstiprina uzņēmuma vadītājs. (skatīt 5.pielikums)

Atšķirībā no pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķina finanšu grāmatvedībā, aprēķinot pamatlīdzekļu nolietojumu uzņēmumu ienākuma nodokļa deklarācijas vajadzībām, var izmantot tikai vienu stingri noteiktu metodi – ģeometriski regresīvo ar divkāršo nolietojuma normu. Šī metode atšķiras ar to, ka nolietojuma norma tiek ņemta dubultā apmērā un nolietojuma tiek rēķināts no atlikušās vērtības katra gada beigās. Tā tiek panākts nolietojuma paātrināts aprēķins.

Uzņēmumā šai nolietojuma uzskaitē netiek iekārtoti speciāli konti. Aprēķinātā summa tiek uzskaitīta kategoriju kartiņās un ierakstīta uzņēmuma ienākuma deklarācijas III nodaļas Apliekamā ienākuma (zaudējumu) samazināšana (palielināšana) 36. ailē Pamatlīdzekļu nolietojuma un norakstāmo nemateriālo ieguldījumu vērtības summa saskaņā ar likuma "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" 13. pantu. Atšķirībā no nolietojuma finanšu grāmatvedībā, aprēķinātās summas netiek ietvertas peļņas/zaudējumu aprēķinā. Uzņēmums "BSC" aprēķinot nolietojumu nodokļiem, sadala pamatlīdzekļus kategorijas, kā to prasa Uzņēmuma ienākuma nodokļa likuma 13. pants. Un pēc tam tiek rēķināts nolietojums katrai kategorijai. (skatīt 6.pielikums)

Pamatlīdzekļu izslēgšana.

2006. gadā uzņēmumā tika norakstīti - izslēgti daži pamatlīdzekļi, jo tie bija nolietojušies un saimnieciskai darbībai vairs nederīgi. Par pamatlīdzekļu norakstīšanu tika sastādīts akts. Šo aktu apstiprina uzņēmuma vadītājs un komisijas locekļi arī parakstās ar saviem parakstiem par to, ka pamatlīdzekļi ir nederīgi un tiek norakstīti. Aktā tiek parādīti visi tie pamatlīdzekļi, kuri tiek izslēgti, to nosaukumi, iegādes datums, iegādes dokumenta numurs, inventāra numurs, ekspluatācijas nodošanas datums un atlikusī vērtība uz to datumu, kad to izslēdz. (skatīt 7. pielikums)

Visiem šiem pamatlīdzekļiem atlikušā vērtība ir nulle, tādēļ grāmatojums būs šāds:

Tiek norakstīts uzkrātais nolietojums:

D 1290 – pamatlīdzekļu nolietojums

K 1230 – pamatlīdzekļi

Pamatlīdzekļu inventarizācija.

SIA “BSC” pamatlīdzekļu inventarizāciju veica gada beigās. Uzņēmumā tiek izveidota inventarizācijas komisija un iecelts komisijas priekšsēdētājs – viens komisijas priekšsēdētājs un divi komisijas locekļi.

Pamatlīdzekļu inventarizācijas mērķis ir uzņēmuma SIA “BSC” pamatlīdzekļu faktiskā esamība un kvalitātes noteikšana un uzskaites datu precizēšana. Inventarizējot pamatlīdzekļus, faktiski tiek inventarizēta gan to sākotnējā vērtība, gan uzkrātais nolietojums un bilancē uzrādītā atlikusī vērtība. Pamatlīdzekļu inventarizācijas paredz īpašuma tiesību pārbaudi pēc atbilstošajiem dokumentiem, kā arī pamatlīdzekļu objektu nolietojumu uzskaites novērtējumu atbilstoši to ekspluatācijas intensitātei. Pamatlīdzekļiem, kuri nav uzņēmuma īpašums, bet atrodas tā lietošanā (nomātie, atbildīgā glabāšanā pieņemtie, pēc kopīgā patēriņa līguma izmantojamie, izņemot pamatlīdzekļus, kuri iegādāti pēc ilgtermiņa nomas līguma ar izpirkuma tiesībām, vai pēc pirkšanas – pārdošanas līguma uz kredīta (līzinga) pamata), ir jātiek atspoguļotiem atsevišķā sarakstā katram pamatlīdzekļu īpašniekam. SIA “BSC” ir izstrādājusi savu grāmatvedības kārtrošanas nolikumu.

Šajā nolikumā ir teikts, ka:

- ✓ Par inventarizācijas veikšanu ir atbildīgs uzņēmuma vadītājs, kurš sastāda rīkojumu par inventarizācijas veikšanu un komisijā jābūt ne mazāk kā trīs cilvēkiem.
- ✓ Inventarizācijas komisiju sastāvā jāiekļauj darbinieki, kuri spēj laikā noteikt materiālo vērtību veidus, daudzumu un novērtējumu naudas vienībās.

- ✓ Inventarizācija izdarāma materiāli atbildīgās personas klātbūtnē, dodot iespēju piedalīties sabiedrības zvērinātiem revidentiem, jeb to pilnvarotām personām. Zvērinātais revidents drīkst pieaicināt ekspertus un lietpratējus.
- ✓ Līdz inventarizācijas veikšanai jābūt pabeigtai visu attaisnojošo dokumentu apstrādei par vērtību saņemšanu un nodošanu, izdarītiem attiecīgiem ierakstiem analītiskās uzskaites dokumentos un aprēķinātiem atlikumiem.
- ✓ Savukārt, personas, kas atbildīgas par materiālo vērtību saglabāšanu, ar savu parakstu apliecina, ka līdz inventarizācijas uzsākšanai visi vērtību saņemšanas un izsniegšanas dokumenti ieregistrēti un nodoti grāmatvedībā. Attiecīgi paraksti jāsaņem no personām, kuru rīcībā ir avansa summas vērtību saņemšanai.
- ✓ Inventarizācijas rezultāti atspoguļojami sarakstos, kuros uzrādāmi: obligātie rekvizīti (uzņēmuma nosaukums, struktūrvienības nosaukums, sastādīšanas datums, inventāra numurs, mērvienība, cena, vērtība summā. Struktūrvienības nosaukums un lapas numurs, un kontrolsumma uzrādāmi uz katras saraksta lapas. Saraksta nobeigumā inventarizācijas komisija un atbildīgās personas paraksti). Ja sarakstus labo, labojumiem jābūt skaidriem un jānodrošina sākotnējo satura redzamība. Labojumus apstiprina visi komisijas locekļi.

Pamatlīdzekļu inventarizācijas sarakstos uzņēmums "BSC" parāda pamatlīdzekļu nosaukumu, iegādes datumu, iegādes dokumentu, ekspluatācijas datumu, izslēgšanas datumu, atbildīgo personu, pamatlīdzekļu sākotnējo vērtību un atlikušo vērtību uz gada beigām vai arī uz to brīdi, kad tiek veikta inventarizācija. Sarakstā tiek parādīti uzņēmuma rekvizīti un nosaukums. Tālāk šo sarakstu apstiprina uzņēmuma vadītājs un kā arī inventarizācijas komisija, kas veikusi inventarizāciju – komisijas priekšsēdētājs un komisijas locekļi. Vēl inventarizācijas sarakstos tiek izveidota ailīte – piezīmes, kurā tiek ierakstīta informācija par pamatlīdzekli, par viņa tehnisko stāvokli.

Kā jau iepriekš tika minēts, tad darba grupa inventarizācijas rezultātus noformē noteiktā kārtībā: sagatavo inventarizācijas sarakstus, pievieno tiem dokumentus, kā arī paskaidrojumus un priekšlikumus, kas iegūti, jeb sagatavoti inventarizācijas gaitā, visu šo komplektu komisijas priekšsēdētājs iesniedz uzņēmuma vadītājam. Uzņēmuma vadītājs iesniegtos materiālus pārbauda. Uzņēmums "BSC" vadītājs organizē kontrolpārbaudi par inventarizācijas veikšanas pareizību, nepieciešamības gadījumos uzdodot izdarīt atkārtotas pilnas, jeb izlases veida inventarizācijas. Piemēram, pārbauda vai tie pamatlīdzekļi, ko komisija nolēmusi izslēgt, ir tiešām nederīgi saimnieciskai darbībai.

Uzņēmumā nav sastādīts atsevišķs pamatlīdzekļu akts, katrai materiāli atbildīgajai personai. Ja uzņēmuma būtu šāds saraksts, tad uzņēmuma vadītāj varētu pārbaudīt, kādi pamatlīdzekļi atrodas pie katra materiāli atbildīgās personas.

SECINĀJUMI

Secinājumi:

1. Pamatlīdzekļi ir resursi, kurus izmantojot uzņēmuma saimnieciskajā darbībā, tie spēs sniegt ekonomisko labumu – guvumu nākotnē. Aktīvos ietvertais ekonomiskais izdevīgums ir to spēja tieši vai netieši nodrošināt naudas un tās ekvivalentu ieplūdi uzņēmumā. Šī spēja var būt saistīta ar uzņēmuma pamatdarbību. Uzņēmums parasti aktīvus izmanto, lai ražotu preces vai sniegtu pakalpojumus, kas spēj apmierināt klientu vēlmes un vajadzības, tādējādi veicinot naudas plūsmu uz uzņēmumu un palielinot uzņēmuma vērtību.

2. Katrs pamatlīdzeklis ir uzņēmumā pastāvīgs. Tam ir sākotnējo vērtību, nolietojumu un atlikušo vērtību. Katru pamatlīdzekli novērtēt atsevišķi. Pamatlīdzekļu sākotnējā vērtībā neiekļauj administrācijas izmaksas un nelietderīgās izmaksas, kuras radušās būvējot pamatlīdzekļus. Sākotnējā vērtībā neiekļauj arī iekārtu palaišanas un izmēģinājumu izmaksas. Savukārt, pēc pamatlīdzekļu iegādes (izveidošanas) ar konkrēto pamatlīdzekli saistītās turpmākās izmaksas jāpievieno tā sākotnējai vērtībai tajos gadījumos, kad veikta rekonstrukcija, atjaunošana vai uzlabojumi, kuru rezultātā mainās esošā pamatlīdzekļa ekonomiskie parametri salīdzinājumā ar sākotnējiem rādītājiem.

3. Veicot pamatlīdzekļu inventarizāciju, tiek pārbauda katra pamatlīdzekļa esamība – vai konkrētam pamatlīdzeklim ir iegādes dokuments un vai tas ir arī apskatāms dabā. Katram pamatlīdzeklim ir jābūt ekspluatācijā nodošanas aktam. Katram pamatlīdzeklim ir jābūt materiāli atbildīgajai personai. Inventarizāciju uzņēmums veic vismaz vienreiz gadā.

4. Uzņēmums pats izvēlas pēc kādas metodes (lineārā metode, aritmētiski degresīvā metode, ģeometriski degresīvā metode un ražošanas vienību metode) drīkst aprēķināt pamatlīdzekļu nolietojumu finanšu grāmatvedībā. Lineāro metodi lieto ražošanas un neražošanas pamatlīdzekļiem. Degresīvās metodes izmantošana pirmajos pamatlīdzekļu ekspluatācijas gados paredz lielāku vērtības norakstīšanu. Vērtības norakstīšanas summu pieskaita izmaksām. Izmaksas labāk ir palielināt ekspluatācijas sākumā, kad jauniem pamatlīdzekļiem pārējie ekspluatācijas izdevumi ir nelieli. Pēdējos gados pieaug pamatlīdzekļu uzturēšanas izdevumi un mazāka amortizācijas summa būs ietverta izmaksās. Savukārt, nodokļu vajadzībā aprēķina pēc ģeometriski degresīvās metodes ar divkārtšo nolietojuma normu. Metode paredz speciālo pamatlīdzekļu grupējumu un palielinātas nolietojuma likmes. Katrs pamatlīdzeklis ir pieskaitīts pie savas kategorijas. Nolietojums tiek rēķināts tikai tādiem pamatlīdzekļiem, kas ir izmantoti uzņēmuma saimnieciskajā darbībā.

5. Uzņēmumā SIA “BSC” visiem pamatlīdzekļiem, kuri ir uzskaitīti bilancē, ir attaisnojuma dokumenti. Pēc šiem dokumentiem tika iegrāmatoti pamatlīdzekļi uzskaitē un

ņemts Pievienotās vērtības nodoklis, jo uzņēmums “BSC” ir Pievienotās vērtības nodokļu maksātājs. Iegādes dokumenti ir attaisnojuma dokumenti. Ir gadījumi, ka uzņēmums uz rēķina pamat iegrāmato pamatlīdzekļus. Rēķins nav attaisnojuma dokuments, tas nav pamatojums, ka uzņēmums ir saņēmis pamatlīdzekli.

6. Uzņēmuma ir ļoti labi izveidots konta plāns, kurā pamatlīdzekļi tiek sadalīti atsevišķi – tehnoloģiskās iekārtas un mašīnas atsevišķi, pārējie pamatlīdzekļi atsevišķi un līzingā iegādātiem pamatlīdzekļi atsevišķi. Visiem pamatlīdzekļiem ir pieņemšanas nodošanas akti. Tā uzņēmums var regulēt, kam pamatlīdzekļi ir nodoti (kas ir materiāli atbildīgās personas). Ja kāds tīši sabojā pamatlīdzekli, tad arī materiāli atbildīgā persona atbild par to. Kā arī visiem pamatlīdzekļiem ir nodošanas ekspluatācijā akti. Visi pamatlīdzekļi uzņēmumā atrodas ekspluatācijā. Tie tiek palaisti ekspluatācijā ar nākamā mēneša pirmo datumu, pēc to iegādes. Vienīgi uzņēmumā nav izveidots akts katrai materiāli atbildīgai personai par to, kādi pamatlīdzekļi atrodas tās atbildībā.

7. Uzņēmumā apskatot pamatlīdzekļu sarakstu, var redzēt, to, ka daži pamatlīdzekļi ir ar nulles vērtību un tie tiek izmantoti saimnieciskajā darbībā. Tie ir paši pirmie pamatlīdzekļi, kuri tika uzņēmumā iegādāti. Daži no tiem tiek lietoti vēl joprojām uzņēmumu. Pamatlīdzekļa atlikušās vērtības nulles vērtība nevar būt par pamatu norakstīšanai no uzņēmuma bilances, pamatlīdzekļi turpina darboties uzņēmuma saimnieciskajā darbībā un dod uzņēmuma ekonomisko ieguvumu. Tas liecina vienīgi par pamatlīdzekļu lietderīgās lietošanas laika nepareizu, tas ir, priekšlaicīgu novērtējumu.

8. Leņķa slīpmašīnas, kuras uzņēmumam ir lielā skaitā, nav noteikts vienāds lietderīgās izmantošanas laiks. Dažām slīpmašīnām noteiktais lietderīgās izmantošanas laiks ir 3 gadi, bet citām 5 gadi, kaut arī iegādes vērtībā tām neatšķiras.

9. Uzņēmumā iegādātie mobilie telefoni tiek uzskaitīti pamatlīdzekļu sastāvā. Kaut arī viņu vērtība ir tikai 12 Ls-15 Ls. Tā kā uzņēmumā ir rīkojums par to, ka iegādātie objekti līdz 50 Ls ir inventārs, tad arī šos pamatlīdzekļus nepieciešams skaitīt pie inventāra.

10. Pamatlīdzekļu uzskaiti nosaka normatīvie akti – Gada pārskata likums, Latvijas grāmatvedības standarts Nr. 7, Starptautiskais grāmatvedības standarts Nr.16, likums Par uzņēmuma ienākuma nodokli un Ministru kabineta noteikumi Nr. 556. Kā arī likums par Grāmatvedību un Ministru kabineta noteikumi Nr. 585.

Priekšlikumi:

1. Veicot inventarizāciju uzņēmuma ir jā sastāda atsevišķs inventarizācijas akts par to, pie kurām materiāli atbildīgajām personām atrodas katrs pamatlīdzeklis. Sastādot katrai materiāli atbildīgajai personai aktu par pamatlīdzekļiem, kuri atrodas tā atbildībā, uzņēmums

varēs izkontrolēt un pārbaudīt katra pamatlīdzekļa tehnisko stāvokli, vai visi pamatlīdzekļi atrodas uzņēmumā, vai kāds no pamatlīdzekļiem nav nozagts, sabojāts vai pazaudēts.

2. Tie pamatlīdzekļi, kuriem atlikusī vērtība ir nulle un kuri nepiedalās uzņēmuma saimnieciskajā darbībā, nepieciešams izslēgt no uzņēmuma grāmatvedības reģistriem. Bet savukārt, pamatlīdzekļus, kurus vēl joprojām izmanto saimnieciskajā darbībā, nepieciešams pārvērtēt. Tā kā uzņēmums izmanto izmaksu metodi, tad lai pārvērtētu pamatlīdzekļu, uzņēmumam būtu jāmaina uzskaites metode.

3. Nosakot lietderīgās izmantošanas laiku katram pamatlīdzeklim, uzņēmuma vajag izveidot tādu sistēmu, ka noteiktam pamatlīdzeklim ir noteikts laiks, kad tas tiek izmantots. Vai arī, tad, kad iegādājas mazcenas mobilo telefonu, var uzreiz pārvērtēt tā vērtību, kāda tā ir reāli un rēķināt nolietojumu. Tāpat arī ir ar eļļas radiatoriem. Uzņēmumam vajadzētu uzrakstīt rīkojumu par to, kāds katram pamatlīdzeklim ir lietderīgā izmantošanas laiks tādēļ, ka, lai uzņēmumā nebūtu tāda situācija, ka vienam konkrētam pamatlīdzeklim – slīpmašīnai, būtu dažādi lietderīgās izmantošanas laiki.

4. Uzņēmumam SIA “BSC” vajadzētu inventarizāciju veikt divreiz gadā, tādēļ, ka, lai uzņēmuma bilances posteņi tiktu izslēgti tie pamatlīdzekļi, kuri jau sen ir nolietojušies un kuriem ir nulles vērtība – tie, kas nepiedalās saimnieciskā darbībā. Lai nerastos tāda situācija, ka visu gadu bilances posteņi neatrastos tie pamatlīdzekļi, kuri ir ar nulles vērtību un kurus neizmanto saimnieciskā darbībā.

5. Uz rēķina pamata nedrīkst iegrāmatot pamatlīdzekli, jo tas nav attaisnojuma dokuments, līdz ar to nevar pierādīt, ka pamatlīdzeklis ir saņemts un līdz ar to nedrīkst rēķināt nolietojumu. Nolietojumu sāks rēķināt tikai tad, ka pamatlīdzeklis būs saņemts un tas reāli eksistē, un tam būs attaisnojuma dokuments uz kura pamat tas tiks iegrāmatots grāmatvedībā.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

1. LR likums Par grāmatvedību. LR AP un Valdības Ziņotājs Nr. 44, 14.10.1992 (ar sekojošiem grozījumiem)
2. LR likums Gada pārskata likums. LR AP un Valdības Ziņotājs Nr. 44, 14.10.1992 (ar sekojošiem grozījumiem)
3. LR likums Par uzņēmuma ienākuma nodokli. LR AP un Valdības Ziņotājs Nr.7, 13.04.1995 (ar sekojošiem grozījumiem)
4. LR likums Komerclikums. LR AP un Valdības Ziņotājs Nr. 11, 04.05.2000 (ar sekojošiem grozījumiem).
5. LR MK noteikumi Nr. 585 Noteikumi par uzņēmuma grāmatvedības kārtošanu un organizāciju. Latvijas Vēstnesis, Nr. 151. 2003.
6. LR MK noteikumi Nr.556 Noteikumi par uzņēmuma ienākuma nodokli nomu piemērošanu. Latvijas Vēstnesis, Nr. 110. 2006.
7. Latvijas grāmatvedības standarts Nr.7 Pamatlīdzekļi. Grāmatvedības Padome, 21.12.2005.
8. Starptautiskais grāmatvedības standarts Nr. 16 Pamatlīdzekļi.
9. Starptautiskais grāmatvedības standarts Nr. 40 Ieguldījumu īpašums.
10. Andžāne V. Ievads finanšu grāmatvedībā. Ogres tipogrāfija, LU, 2002.
11. Andžāne V. Ilgtermiņu ieguldījumu uzskaitē. Ogres tipogrāfija, LU, 2002.
12. Apsīte I. Ieteikumi inventarizācijas veikšanai Bilance Nr. 1(157), 2007.
13. Januška M. Viss par pamatlīdzekļu uzskaiti. Merkūrijs, 2003.
14. Ludboržs A. Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā. Rīga, Lietišķās informācijas dienests, 2003.
15. Ludboržs A. Pamatlīdzekļu uzskaitē. Rīga, Lietišķās informācijas dienests, 2006.
16. Ludboržs A. Pamatlīdzekļu un krājumu inventarizācija uzņēmumos Bilance Nr.1(109), 2005.
17. Zaiceva J. Uzņēmuma pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķināšana. Grāmatvedības prakse Nr.5, 2003.
18. Uzņēmuma “BSC” materiāli.

PIELIKUMI

1.pielikums

Pamatlīdzekļu saraksts

Nr. p.k.	Inventāra Nr.	Nosaukums	Atzīme par līzingu	Nodots ekspluatācijā	Izslēgti	Derīgās lietošanas laiks (gadi)	Amortiz. norma gadā fin.uzsk. %	Sākotnējā vērtība (Ls)	Atlikusī vērtība 31.12.2006. (Ls)
IEGĀDĀTI PL									
1.	1	Canon Fax L250		15.12.2001.		3	33,333	487,29	
2.	2	CD-RW SCS II		15.12.2001.		3	33,333	163,08	
3.	3	piers GP 160PF		15.12.2001.		3	33,333	2191,53	
4.	4	HP Laser Jet 2200D		15.12.2001.		3	33,333	509,32	
5.	5	Intel P4 Advanced (1)		15.12.2001.		3	33,333	938,13	
6.	6	Intel Advanced (2)		15.12.2001.		3	33,333	938,13	
7.	7	Intel Advances (3)		15.12.2001.		3	33,333	938,13	
8.	8	Intel Advanced (4)		15.12.2001.		3	33,333	938,13	
9.	10	Scanner Scanjet 542C HP		15.12.2001.		3	33,333	179,66	
10.	11	UPS Smart 220 VA RM APC		15.12.2001.		3	33,333	763,56	
11.	12	Mobilais telefons Nokia 6310i		03.12.2002.		3	33,333	173,73	
12.	9	Notebook Lp.Pavilion zt		14.11.2002.	02.05.2006.	3	33,333	1500,00	
13.	14	Autopiekabes Adria 530		23.09.2002.		5	20	1438,14	237,48
14.	15	Leņķa slīpmašīna DC 230-S		02.07.2002.		5	20	131,14	15,27
15.	16	Lāzera nivelieris		30.04.2002.	02.05.2006.	5	20	518,64	
16.	17	Optiskais nivelieris		30.04.2002.	02.05.2006.	3	33,333	118,65	
17.	18	Putekļsūcējs		21.11.2002.		5	20	243,14	44,63
18.	19	Putekļu atsūcējs DC/EX		21.11.2002.		5	20	78,70	14,47
19.	20	WCS 255 ripzāģis (11167)		05.07.2002.	02.05.2006.	5	20	172,76	
20.	13	Toyota Yaris 1.4 D4D 5-d Linea 199		01.01.2003.		5	20	5962,96	1192,66
21.	21	Optiskais nivelieris+statīvs+niv. Lata		09.01.2003.		5	20	168,64	36,55
22.	22	Leņķa slīpmašīna G231 230m		06.03.2003.		5	20	69,24	17,34
23.	23	Notebook DELL Inspiron		15.05.2003.		3	33,333	592,37	0,00
24.	24	Printeris Canon+kabelis+tintes kasete		21.05.2003.		3	33,333	41,10	0,00
25.	25	Mobilais telefons Nokia 6310i (2)		29.05.2003.		3	33,333	152,97	0,00
26.	26	Pārvietojama tualete		12.06.2003.		5	20	355,93	106,82
27.	27	All in one HP OfficeJet 5110 (fax, pr. cop. scanner)		04.07.2003.		3	33,333	127,97	0,00
28.	28	Leņķa slīpmašīna		01.08.2003.	02.05.2006.	5	20	132,00	
29.	29	Opel Combo Tour		21.07.2003.		5	20	6101,69	1932,20
30.	30	Akumulatora skrūvgriezis SF 121-A3.0 (2093104)		24.09.2003.		5	20	198,00	69,30
31.	31	Perforators		24.09.2003.		5	20	150,00	52,50
32.	32	WSC 155 Cirkulārais zāģis (14992)		24.09.2003.		5	20	140,00	49,05
33.	33	Lāzernivelieris PR60 (20816)		24.09.2003.		5	20	850,00	297,45
34.	34	Optiskais niveleirī C410		07.10.2003.		5	20	152,54	55,96
35.	35	Optiskais niveleirī ar statīvu un nivelēšanas lat		17.10.2003.		5	20	245,76	90,07
36.	36	Dzīļumvibrators		22.10.2003.		5	20	381,36	139,79
37.	37	Leņķa slīpmašīna DC230S		13.11.2003.		5	20	264,00	101,20
38.	38	Leņķa slīpmašīna DC2125S		13.11.2003.		5	20	117,00	44,85
39.	39	Akumulatora skrūvgriezis		13.11.2003.	02.05.2006.	5	20	198,00	
40.	41	Perforators		13.11.2003.		5	20	190,00	72,79

41.	42	Cirkulārais zāģis WSC=Sānu VADOTNE		01.12.2003.	02.05.2006.	5	20	140,62	
42.	43	Sūknis 4SKm		01.12.2003.		5	20	138,14	55,28
43.	44	FORD TRANSIT kravas furgons		15.12.2003.		5	20	1400,00	560,04
44.	51	Gāzes sildītājs BLP 30M		09.03.2004.	02.05.2006.	2	50	101,69	
45.	23	Monitor17 LG F700B Flatron		27.05.2004.		3	33,333	80,51	11,16
46.	57	Dators VECTOR PC		01.07.2004.		3	33,333	50,85	9,90
47.	58	Mobilais telefons Nokia 6610		16.07.2004.		3	33,333	107,63	20,93
48.	59	Lietots dators pentuim III		21.09.2004.		3	33,333	84,75	21,20
49.	60	Used Monitor 17		21.09.2004.		3	33,333	25,42	6,34
50.	61	VW GOLF	līzings	13.07.2004.		5	20		
51.	62	Volkswagen - VW VENTO		09.08.2004.		5	20	2502,36	1334,58
52.	63	Putekļsūcējs		01.10.2004.		3	33,333	112,72	31,31
53.	64	Notebook ordi nexus D27		23.11.2004.		3	33,333	466,10	142,42
54.	65	HP PhotoSmart M307		23.12.2004.		3	33,333	94,92	31,60
55.	66	Kopētājs Sharp AR5316G		16.02.2005.		3	33,333	593,22	230,70
56.	67	Forma betona izgatavošanai		09.05.2005.		2	50	4300,00	895,83
57.	68	DeskJet printeris HP3745		10.06.2005.		2	50	41,53	10,39
58.	69	Mobilais telefons NOKIA 3220 SL		10.06.2005.		2	50	24,58	6,15
59.	70	Mobilais telefons NOKIA 9300		08.07.2005.		2	50	327,97	95,66
60.	91	Automašīna Mitsubishi Outlander (16483,68LS)	operat.līzings	20.07.2005.-15.07.2008.		3	33,333		
61.	71	Dators Intel Office + Winlat Pluss CD OEM		01.08.2005.		2	50	245,50	81,83
62.	72	Dators Intel Office + Winlat Pluss CD OEM + PCI Card USB 2.0 4 port EIO - U2P		08.08.2005.		2	50	251,70	83,90
63.	73	Monitors LCD 17" LG L1730B		08.08.2005.		2	50	165,50	55,17
64.	90	Saliekamais konteineris 3m		11.08.2005.		3	33,333	554,95	308,31
65.	74	Saliekamais konteineris 3m		12.08.2005.		3	33,333	554,95	308,31
66.	75	DX 460/MX 72 montāžas pistole (130963)		15.08.2005.		3	33,333	489,29	271,82
67.	76	SF 150 A 3.0 (akumulatorskrūvgriezis) (4174698)		15.08.2005.		3	33,333	268,94	149,41
68.	77	SF 150 A 3.0 (akumulatorskrūvgriezis) (4162319)		15.08.2005.		3	33,333	268,94	149,41
69.	78	SF 150 A 3.0 (akumulatorskrūvgriezis) (4174996)		15.08.2005.		3	33,333	268,94	149,41
70.	79	Perforators TE 2M (367295)		15.08.2005.		3	33,333	203,27	112,92
71.	80	Perforators TE 2M (357117)		15.08.2005.		3	33,333	203,27	112,92
72.	81	Leņķu slīpmašīna		15.08.2005.		3	33,333	168,41	93,56
73.	82	DX 460/MX 72 montāžas pistole (132690)		15.08.2005.		3	33,333	489,29	271,82
74.	83	Mobilais telefons NOKIA 3220 SL		18.08.2005.		2	50	12,71	4,24
75.	84	Mobilais telefons NOKIA 3220 SL		18.08.2005.		2	50	12,71	4,24
76.	85	Mobilais telefons NOKIA 3220 SL		18.08.2005.		2	50	12,71	4,24
77.	86	Mobilais telefons NOKIA 3220 SL		18.08.2005.		2	50	12,71	4,24
78.	87	Leņķa slīpmašīna 710 W 125 mm		22.08.2005.		3	33,333	41,95	9,32
79.	88	Leņķa slīpmašīna 710 W 125 mm		22.08.2005.		3	33,333	41,95	9,32
80.	89	Leņķa slīpmašīna 710 W 125 mm		16.08.2005.		3	33,333	38,84	21,57
81.	92	Ūdens boileris ARISTON 80L SOOLV203 LA/3 malkas/el.		18.08.2005.		3	33,333	113,64	63,13
82.	93	Notebook DELL used		08.09.2005.		2	50	286,44	107,42
83.	- - -	Automašīna Mazda 6 HB 2.3 GT		PĀRDOTS				7627,12	

		Perforators TE2		BOJĀTS				144,28	
84.	95	Elļas radiators heatwell 2000w		21.10.2005.		3	33,333	22,56	13,79
85.	96	Elļas radiators heatwell 2000w		21.10.2005.		3	33,333	22,56	13,79
86.	97	Multifunkcionālās kāpnes		10.11.2005.		3	33,333	50,85	32,49
87.	98	Prožektors MAX1 150W MH IP65 ar spuldzi		08.12.2005.		2	50	43,66	21,83
88.	99	Prožektors MAX1 150W MH IP65 ar spuldzi		08.12.2005.		2	50	43,66	21,83
89.	100	Prožektors MAX1 150W MH IP65 ar spuldzi		08.12.2005.		2	50	43,66	21,83
90.	101	Prožektors MAX1 150W MH IP65 ar spuldzi		08.12.2005.		2	50	43,66	21,83
91.	102	Prožektors MAX1 150W MH IP65 ar spuldzi		08.12.2005.		2	50	43,66	21,83
92.	94	Mobilais telefons NOKIA 6030mc		06.10.2005.		2	50	12,71	5,30
93.	103	Klēpjdatordis Enduro AL51 C		03.01.2006.		2	50	468,66	253,86
94.	104	Elļas radiators heatwell		04.01.2006.		2	50	16,47	8,92
95.	105	Lentas slīpmašīna 100*610		05.01.2006.		2	50	148,79	80,59
96.	107	Optiskais Nivelieris C330, Ser.nr. 433317		26.01.2006.		2	50	186,44	100,99
97.	108	Motorzāģis MS180		26.01.2006.		2	50	114,76	76,21
98.	109	Leņķa slīpmašīna 9555NB		26.01.2006.		2	50	47,59	25,78
99.	110	Vadītāja krēsls Meteor Roy, zaļš		31.01.2006.		2	50	117,80	63,81
100.	111	Betona piltuve		13.02.2006.		2	50	415,24	242,22
101.	112	Virsfreze POF 1300 ACE		23.02.2006.		2	50	64,75	37,77
102.	113	WSC 155 Cirkulārais zāģis		23.02.2006.		3	33,333	191,70	138,45
103.	114	Šmita āmurs		23.02.2006.		2	50	241,52	140,89
104.	115	Betona maisītājs		23.02.2006.		3	33,333	228,05	190,04
105.	116	Metālu dokumentu skapis		03.04.2006.		3	33,333	119,49	92,94
106.	117	HP Laser Jet 3055 AIO/FAX multifunkcionāla iekārta		19.05.2006.		3	33,333	313,56	252,59
107.	118	Perforators Bosch GBH II DE		19.05.2006.		3	33,333	610,25	491,59
108.	119	Skrūvmāšīna ar akumulatoru		19.05.2006.		3	33,333	110,12	88,71
109.	120	Krūmgriezis B472X		25.05.2006.		3	33,333	216,09	174,07
110.	121	Ripzāģis rokas KS Euro 1010W		18.05.2006.		2	50	111,87	79,24
111.	122	Radiostacija Motorola T5532 komplekts		14.07.2006.		2	50	83,05	65,75
112.	123	Krēsls-gulta "TRIO"		31.07.2006.		3	36	121,19	103,01
113.	124	Krēsls-gulta "TRIO"		31.07.2006.		3	36	121,19	103,01
114.	125	Betona piltuve (1000 l)		07.08.2006.		2	50	658,28	548,57
115.	126	Radiostācijas Motorola T5532 komplekts		25.08.2006.		2	50	83,05	69,21
116.	127	Autogēnu komplekts		29.08.2006.		3	33,333	147,77	131,35
117.	128	Armaturas sējējs RB-395 ar lādētāju		31.08.2006.		2	50	1350,00	1125,00
118.	129	Kāpnes saimniecībai 3x8 pak., 4,50 m		19.09.2006.		2	50	53,92	47,18
119.	130	Betona maisītājs 132 litri		16.10.2006.		2	50	121,74	111,60
120.	131	Notebook ASUS A6Q00Km		20.10.2006.		2	50	654,75	600,19
121.	132	Metinšanas inektors 220v		30.11.2006.		2	50	413,14	395,93
122.	133	Mobilais telefons Nokia 6233		28.12.2006.		2	50	16,95	16,95

2. pielikums

Pieņemšanas – nodošanas akts

SIA "BSC"Reģ.Nr. 40005673421
adreseApstiprinu:

SIA "BSC" valdes priekšsēdētājs

.....
(Jānis Bērziņš)

2006. gada 19. maijā

**AKTS Nr. 05
PAR PAMATLĪDZEKĻA PIENĒMŠANU-NODOŠANU**

Rīgā, 2006. gada 19. maijā

Mēs, apakšā parakstījušies, sastādījām doto aktu par to, ka SIA BSC valdes priekšsēdētājs Jānis Bērziņš nodod Guntim Kalniņam pers.kods 140780-13462, zemāk aprakstīto pamatlīdzekli materiālā atbildībā

Pamatlīdzekļa nosaukums	Perforators Bosch
Pamatlīdzekļa inventāra Nr.	118
Pamatlīdzekļa apraksts un vizuālais novērtējums	
Atrašanās vieta	
Noteikums ko drīkst vai nedrīkst darīt	

Pamatlīdzeklis ir tehniskā kārtībā un ir derīgs ekspluatācijai.

Nodošanas datums: _____ 19.05.2006. _____

Pamatlīdzekli nodevu: _____
(paraksts, paraksta atšifrējums)Pamatlīdzekli saņēmu: _____
(paraksts, paraksta atšifrējums)**Pamatlīdzekļu ekspluatācijas akts**

3.pielikums

SIA "BSC"

Reģ.Nr. 40005673421

Apstiprinu:

adrese

SIA "BSC" valdes priekšsēdētājs

.....
(Jānis Bērziņš)

2006. gada 19. maijā

**AKTS Nr. 05
PAR PAMATLĪDZEKĻU NODOŠANU EKSPLUATĀCIJĀ**

Mēs, apakšā parakstījušies, komisija:

Ivars Āboliņš,

Guntis Kļaviņš ,

Kārlis Krūmiņš ,

sastādījām doto aktu par to, ka ražošanas pamatlīdzekļi:

Nosaukums	legādes datums	Daudz. (gabali)	Inventāra numurs	Sākotnējā vērtība, LVL	Piezīmes
Perforators Bosch	19.05.2006.	1	118	610,25	

atrodas tehniskā kārtībā, ir derīgi turpmākai ekspluatācijai pēc ražošanas noteikumiem no 19.05.2006. un tiek izmantoti saimnieciskai darbībai.

Pamatlīdzeklis saskaņā ar aktu Nr5 nodots darbiniekam Guntim Kalniņam

Derīgās izmantošanas periods 3 (trīs) gadi.

Komisijas locekļi:

_____ /Ivars Āboliņš /

_____ / Guntis Kļaviņš /

_____ / Kārlis Krūmiņš/

_____ grāmatveža atzīme

Grāmatvedības izziņa

APSTIPRIN

SIA BSC Valdez priekšsēdētājs

Grāmatvedības izziņa Nr. 003-12/2006

**APRĒĶINĀTS PAMATLĪDZEKĻU UN DATORPROGRAMMU NOLIETOJUMS
PAR 2006.GADA DECEMBRI. NEPIECIEŠAMI SEKOJOŠI GRĀMATOJUMI:**

DEBETS	KREDĪTS	SUMMA	PIEZĪMES
7410	1190-2	12.03	T3-00005 DATORPROGR.NO LIET.
7420	1290-3	1038.44	T3-00005 PĀRĒJO PAMALT.NOLIET.

PIELIKUMĀ;

***PAMATLĪDZEKĻU UN DATORPROGRAMMU NOLIETOJUMA
KOPSAVILKUMS PAR 2006.GADA DECEMBRI – 3 LPP.**

grāmatvede:

2006.gada 31. decembrī

Pamatlīdzekļu nolietojums nodokļiem

X 2005

Tiek izmantots :													
Kategori- ja	Sakotn. vērt.	UZKRĀTAI S NOLIET.	Atlik.vērtī- ba uz	Saņemti	Pamatlīdzekļi 2005.gadā pēc fin.uzsk.datiem			Aprēķināts nolietojums gadā /nodokļiem		divkāršā likme %	Uzkr. nolietoj.	Atlikusī vērtība uz	
			01.01.05.	pamatl. 2005 gadā	sāk.vērt.	sāk. vērtība	nolietojums	atlikusī vērtība	aprēķins			summa, LVL	aprēķins
			nod.uzsk.	sāk.vērt.	sāk. vērtība	5	6	7	8	9		10	11
1			2	3	4	5	6	7	8	9		10	11
1			0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	(2+3-6)*9*(12/12)	0,00	0,10	0,00	2+3-8-6	0,00
2			0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	(2+3-6)*9*(12/12)	0,00	0,20	0,00	2+3-8-6	0,00
3	11980	11 566,84	413	2 000	0	0	0	(2+3-6)*9*(12/12)	1 689,09	0,70	13 256	2+3-8-6	723,90
4	22339	15 152,26	7 187	16 092	7 771	0	7 771	(2+3-6)*9*(12/12)	6 203,16	0,40	29 127	2+3-8-6	9 304,74
5			0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	(2+3-6)*9*(12/12)	0,00	0,15	0,00	2+3-8-6	0,00
Kopā	34319		7600	18092	7771	0	7771		7892		42383		10029

7. pielikums

Norakstīšanas akts

“APSTIPRINU”

_____
valdes priekšsēdētājs
2006.gada 02. jūnijā

SIA “BSC”

Reģ.Nr. 40005673421
adrese

NORAKSTĪŠANAS AKTS Nr. 01 Rīga

-
2006.gada 02. jūnijā

Par pamatlīdzekļu norakstīšanu

Komisija, sekojošā sastāvā:

- Komisijas priekšsēdētājs _Ivars Āboliņš_____,
- Komisijas locekļi – _____Guntis Kļaviņš, Kārlis Krūmiņš_____.

2006. gada 02. jūnijā veica SIA “BSC” pamatlīdzekļu inventarizāciju un konstatēja, ka uzskaitē ir sekojošs pamatlīdzeklis, kurš ir nolietojies un ir pilnīgi nederīgs saimnieciskajai darbībai.

Nr. p.k.	Nosaukums	Iegādes datums	Iegādes dokuments	Inventārs Nr.	Nodots ekspluatācijā	Sākotnējā vērtība	Atlikusī vērtība uz .
1.	Leņķa slīpmašīna	01.08.2003.	02.05.2006.	28	01.08.2003.	172,76	0

Komisijas priekšsēdētājs:

_____ / Ivars Āboliņš/

Komisijas locekļi:

_____ / Guntis Kļaviņš/

_____ / Kārlis Krūmiņš/